

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ İLE
KUZEY KORE ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
ULUSLARARASI HUKUK ÇERÇEVESİNDE
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

HİHAL SİPAHİ

İSTANBUL, 2018

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KÜRESEL SİYASET VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
BÖLÜMÜ
ANABİLİM DALI

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ İLE
KUZEY KORE ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
ULUSLARARASI HUKUK ÇERÇEVESİNDE
İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

HİLAL SİPAHİ

Tez Danışmanı: DR.DENİZ TANSİ

İSTANBUL, 2018

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KÜRESEL SİYASET VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER

Tezin Adı:
Öğrencinin Adı Soyadı:
Tez Savunma Tarihi:

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu
_____ Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Ünvan, Ad ve SOYADI
Enstitü Müdürü
İmza

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu onaylarım.

Ünvan, Adı ve SOYADI
Program Koordinatörü
İmza

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

_____ Jüri Üyeleri

_____ İmzalar

Tez Danışmanı
Ünvan, Adı ve SOYADI

Ek Danışman
Ünvan, Adı ve SOYADI

Üye
Ünvan, Adı ve SOYADI

Üye
Ünvan, Adı ve SOYADI

ÖZET

KUZEY KORE ve AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ULUSLARARASI HUKUK ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Hilal Sipahi

Küresel Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Dr. Deniz Tansi

Ağustos 2018, 70 sayfa

2006 yılından beri zaman zaman gündemde yerini alan Kuzey Kore Krizi 2017 Eylül'ün deki son denemeye doruk noktasına ulaşmıştır. ABD yönetiminin askeri tedbirlerin de dahil olmak üzere bütün seçeneklerin masada olduğunun belirtilmesi, kuvvet kullanımının bir seçenek olarak görülmesine rağmen Kuzey Kore'ye askeri kuvvet uygulanması herhangi bir tarafa yarar sağlamayacağı gibi küresel bir çatışmaya neden olacak derecede de tehlikelidir. Diğer bir seçenek olan BMGK tarafından ortaya konulan ekonomik yaptırımlar ise Kuzey Kore'yi ekonomik ablukaya almak hususunda başarılı olamamıştır. Nükleer programına verdiği önemle eş zamanlı olarak ekonomisini de geliştiren Kuzey Kore yaptırımları etkisiz hale getirmeyi başarmıştır. Tezin hipotezini de belirtmek gerekirse geçmişten beri taraf olduğu anlaşmaları sabote eden BM yaptırımlarından köşeye sıkışmış görüntüsü verilmiş bir Kuzey Kore resminin aslında gerçeği yansıtmadığıdır. Kuzey Kore'nin bu yolda barış için adım atması da oldukça önemli görülmektedir. Son zamanlarda gerçekleştirilen tarihi Singapur Zirvesi'nde Pyongyang Yönetiminin güvenlik garantisi isteği, ABD yönetiminin de genel olarak

yaptırımları hafifletme kararı bu açıdan yine önemli hususlardandır. Sonuç olarak çalışmanın amacı ise uluslararası hukuku ihlal ederek BM yaptırımlarına maruz kalan ancak yaptırımlardan kurtulmayı bir şekilde başarmış Kuzey Kore 'nin ABD ile ilişkilerinin geleceği nokta üzerine öngörülerde bulunmak ve bu ikili arasındaki retoriğin arka planını incelemek olacaktır.

Anahtar Sözcükler: ABD, Kuzey Kore, Nükleer Silahlar, Silahsızlanma Yolunda Atılan Adımlar

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN NORTH KOREA AND UNITED STATES EVALUATION IN THE FRAMEWORK OF INTERNATIONAL LAW

Hilal Sipahi

Global Politics ve International Relations Master Program

Supervisor : Dr. Deniz Tansi

August 2018, 70 pages

The North Korean Crisis, which has been on the agenda from time to time since 2006, reached its peak point at the last attempt on September 2017. The US administration states that all options, including military measures, are at the table, although use of force against North Korea has been counted among the options, the use of force in North Korea is dangerous at the same time as it would cause a global conflict, as military force would not benefit any side. Another option, the economic sanctions imposed by the UNSC, has not been successful in getting North Korea into economic blockade. North Korea, which has developed its economy at the same time as it attaches importance to its nuclear program, has succeeded in neutralizing sanctions. To stress the hypothesis of the thesis, a North Korean image appeared to be stuck in a corner from UN sanctions and sabotaging agreements that have been sides since the past has not actually been reflecting the truth. It is also very important that North Korea takes a step towards peace on this road. The recent historic Singapore Summit, the Pyongyang Administration's request for security guarantees, and the US administration's general decision for

mitigating sanctions, are also important issues. As a result, the aim of the study is to foresee the future of North Korea's relations with the United States and to examine the background of the rhetoric between US and North Korea which has violated international law and has been exposed to UN sanctions but somehow has succeeded being relieved of sanctions.

Key Words: US, North Korea, Nuclear Weapons, Steps Taken on the Path to Disarmament

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	i
İÇİNDEKİLER.....	i
KISALTMALAR.....	2
1.GİRİŞ.....	2
2. LİTERATÜR TARAMASI	4
3. TEORİK VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	6
3.1 TEORİK ÇERÇEVE.....	6
3.1.2 Saldırgan (Ofensif) Realizm	6
3.2 KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
3.2.1 Nükleer Güvenlik Kavramı.....	7
3.2.2 Önleyici Saldırı Kavramı.....	7
4. VERİ VE YÖNTEM	8
5. KUZEY KORE VE AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ İLİŞKİSİNİN GEÇMİŞİ	9
5.1 TARİHSEL ARKA PLAN	9
5.1.1 Kore Savaşı ve ABD’ nin Savaştaki Tutumu	10
5.1.2 ABD’nin Asya-Pasifik Politikası.....	12
5.1.2.1 ABD’nin Asya-Pasifik Stratejisinin Temelleri	12
5.1.2.2 ABD’nin Pasifik’e Açılması	13
5.2 ABD’NİN SOĞUK SAVAŞTAKİ TUTUMU	14
5.3 KUZEY KORE REJİMİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ	16
6. NÜKLEER SİLAHLANMA ÇABALARI	19
6.1 NÜKLEER SİLAHLANMA TARİHÇESİ	19
6.1.1 Nükleer Silahların Tanımı	20
6.1.2 Ülkelerin Nükleer Silahlanmasının Nedenleri ve Etkileri.....	21
6.1.3 Nükleer Silahlanma ve Güvenlik	22
6.1.4 Nükleer Silahlanma ve Caydırıcılık	23

6.2 ULUSLARARASI HUKUK AÇISINDAN NÜKLEER SİLAHLARIN KULLANIMI	24
6.2.1 BM Hukuku	25
6.2.2 Nükleer Silah Kullanımına Uluslararası Tepkiler	27
6.3 NÜKLEER SİLAHSIZLANMA ÇABALARI	28
6.3.1 Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı	29
6.3.2 NPT	30
7. GÜNCEL KRİZ	32
7.1 KUZEY KORE’NİN NÜKLEER SİLAH DENEMELERİ	32
7.1.1 ABD’nin Kuzey Kore’ ye Yönelik Politikası	36
7.1.2 Kuzey Kore’nin Nükleer Politikasına Karşılık BM’den Gelen Karar ve Yaptırımlar	37
7.1.3 Geleceğe Yönelik Çıkarımlar	41
8. SONUÇ	44
KAYNAKÇA	47

KISALTMALAR

ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
BM	: Birleşmiş Milletler
BMA	: Birleşmiş Milletler Anlaşması
BMGK	: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
ÇHC	: Çin Halk Cumhuriyeti
ICAN	: Nükleer Silahların İmha Edilmesi Kampanyası
KDHC	: Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti
MC	: Milletler Cemiyeti
NATO	: Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü
NPT	: Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşması
SB	: Sovyetler Birliği
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği
UAEA	: Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı

1.GİRİŞ

Uluslararası ilişkilerin daima güncel sorunlarından olan nükleer silahların yayılması ve bu yayılmanın önüne geçilmesi günümüzde yine tartışılır bir konu halini almıştır. Uluslararası hukuk açısından bakıldığında ise nükleer silahların yok edilmesi uluslararası düzen açısından çözülmesi önemli bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir. İnsanlığa karşı bir tehdit unsuru oluşturan bu girişimlerin önlenmesi amacıyla yapılan BM ve diğer örgütlerin yaptırımlarına rağmen günümüzde hala Kuzey Kore'nin kıtalararası balistik füze denemeleri gerginlikleri arttırmıştır. Son olarak da BM tarafından getirilen yaptırımlara binlerce misli şeklinde yanıt vereceğini duyuran Pyongyang yönetiminin açıklamaları durumu iyice içinden çıkılmaz bir hale sürüklemiştir. (Khalun 2007, s.8)

Birde bunlara ek olarak şunu da belirtmek gerekir ki; nükleer silahlara sahip olan devletler bu güçlerini kaybetmekten yana değillerdir. BM Güvenlik Konseyi daimi üyesi olan beş devlet ise nükleer güce sahiptir. Bu devletlerinde nükleer silahların yasaklanması isteği, temel olarak diğer devlerin bu silahlara sahip olamamaları şeklindedir. Bu uygulanan durum çifte standart olarak görülerek uluslararası çabalarında etkinliğini zayıflatmaktadır. Buradan hareketle nükleer silahsızlanma yolunda atılan önemli adımlardan olan Nükleer Silahların Arttırılmasının Önlenmesi Anlaşması da Kuzey Kore'nin nükleersizleştirilmesi yolunda başarılı olamamıştır. 1985 yılında NPT' ye taraf olan Kuzey Kore 2003 yılında NPT' den çekildiğini açıklamıştır.(Gözlügül 2013, ss.237-238)

Temel olarak belirtilmek gerekirse nükleer silahların caydırıcılık sağladığı düşüncesi, güvenlik kaygısı ve çifte standart uygulanan kararlar sebebiyle Kuzey Kore örneğinden yola çıkarak ülkeler nükleersizleşme yolunda istekli değillerdir. ABD ve Kuzey Kore arasında yaşanan bu gerginliğinde 1950 Kore Savaşından itibaren şekillendiği ve taraflar arasındaki nefretin o zamanlardan evrildiği düşünüldüğünde güvenlik kaygıları ön plana çıkmaktadır.

Yine nükleer silahları caydırıcılık ve güvenlik kaygısı sebebiyle elinde bulunduran ülkelerden hareketle Kuzey Kore’ de nükleer silahları geçmişten beri rejimin devamı için bir zorunluluk olarak g rmuŐt r. Bu durumdan rahatsızlık duyan BM,  z m arayıŐını ekonomik yaptırımlarda aramıŐtır. Ancak meseleye ekonomik çerçevede de bakıldığında bunun gerçekte sanıldığı gibi kolay olmadığı ortaya çıkmaktadır. Bu nokta da tezin hipotezini ortaya koymak gerekirse pazarlıkları sabote eden ikna edilmez bir lider olarak görülen Kim Jong-un’ un BMGK yaptırımlarından etkilenerak köşeye sıkışmış olduğu Şeklinde ki resimde gerçeği yansıtmamaktadır. Çalışma içinde daha ayrıntılı bir Şekilde değinilecek olan BMGK’ nin defalarca uyguladığı yaptırımlar işe yaramamıŐ Kuzey Kore köşeye sıkıŐıp çaresiz kalmaktan ziyade daha çok ekonomik anlamda ilerleme göstermiştir.

Bu noktalardan hareketle çalıŐmada amaçlanan Kuzey Kore’nin izlediği nükleer politikanın tarihsel arka planını, gelişim ve günümüz aŐamasını ABD ile olan ilişkiler üzerinden uluslararası hukukun da yaptırımları çerçevesinde incelemektir. Yine uluslararası hukukun yaptırımlarından yola çıkararak Kuzey Kore’ ye yönelik yaptırımların işe yarayıp yaramadığı ve tek taraflı olarak sadece Kuzey Kore’ nin mi anlaŐmalara uymayan taraf olduğu Őeklindeki argüman araŐtırmanın sorusunu oluşturmaktadır.

Çalışma tarihsel aralık olarak Kuzey Kore’nin kuruluş döneminden başlayarak günümüz dönemiyle birlikte ele alınmaktadır. Bu sebeple çalışma üç bölüme ayrılarak ayrıntılarıyla incelenecektir.

Öncelikle ilk bölümde tarihsel arka plan üzerinde durulmaktadır. Kore savaşı ve ABD’ nin bu savaştaki tutumu, ABD’nin Asya Pasifik Politikası gibi ABD’nin günümüz Asya politikasının temellerini oluşturan noktalar tarihsel çerçevede ayrıntılı bir Şekilde incelenecek ardından yine ABD’ nin soğuk savaştaki tutumu gibi ABD ile Kuzey Kore arasındaki gerginliğin temellerinin atıldığı dönem ayrıntılarıyla bu baŐlıklar altında incelenerek birinci bölüm sonlandırılacaktır. Bu ilk bölümde amaçlanan tarihsel arka plan üzerinde durularak geçmiŐ Kuzey Kore ve ABD ilişkilerinin günümüze yansımalarını daha ayrıntılı bir Şekilde görebilmenin mümkün hale gelmesidir.

İkinci bölümde çalışmamızın asıl ana konularından olan nükleer silahlanmanın tarihçesi ve buna ek olarak ülkelerin nükleer silahlanma çabaları, ülkelerin nükleer silahlanmasına sebep olan güvenlik ya da caydırıcılık gibi etkenler üzerinde durularak sonrasında uluslararası hukuk açısından nükleer silahların kullanımının uygunluğu ve BM hukukuna değinilecektir. Buna mütakip yine konu içinde önemli noktalardan olan Haziran 1968’ de imzaya açılan NPT yani Nükleer Silahların Arttırılmasının Önlenmesi Anlaşması ve Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı gibi silahsızlanma yolunda atılan adımlar ayrıntılarıyla incelenecektir.

Günümüze baktığımızda ise oluşan kriz ortamında ABD ve Kuzey Kore yetkililerinin retoriği üzerine gerilen ortam ve yarattığı riskle birlikte sonuçların kestirilemez noktalara geleceği düşünceleri ortaya çıkmaktadır. İki lider arasında sert ve çekişmeli şekilde süren diyalog ileriye dönük büyük problemler çıkarma olasılığını içerisinde barındırmaktadır. 2017 yılı içerisinde gerçekleştirilen füze denemeleri nedeniyle Kuzey Kore’nin ABD toprakları da dahil olmak üzere binlerce kilometre uzaklıktaki hedefleri vurma potansiyeli olduğunu düşünen görüşler ortaya çıkmıştır. Bu noktadan hareketle son olarak üçüncü bölümde bu güncel kriz üzerinde ayrıntılı bir şekilde durulacak ve ileriye dönük oluşturulan senaryolar incelenecektir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Noam Chomsky Failed States adlı çalışmasında şunlardan bahsetmektedir. Russel ve Einstein tarafından vurgulanan nükleer risk soyut değildi. Daima nükleer savaşın eşiğindeyiz. Bunun ise en bilinen örneği 1962 Küba Füze Krizidir. Önde gelen bu iki araştırmacı nükleer unutuluştan kaçışın mucizeden başka bir şey olmadığını düşündü. 2002 yılında Havana’da gerçekleştirilen retrospektif bir konferansta tarihçi ve aynı zamanda Kennedy’ nin danışmanı Arthur Schlesinger nükleer krizi insanlık tarihinin en tehlikeli anı olarak tanımlamıştır. Konferansa katılanlar ise tehlikenin inandıklarından daha şiddetli olduğunu öğrenmişlerdir. Konferansı düzenlemeye yardımcı olan Ulusal Güvenlik Arşivinden Thomas Blanton’un bildirdiği gibi onlar Nagazaki’ den beri nükleer silahların sadece bir kelime uzaklıkta olduğunu farkına vardılar. O korkunç olabilecek derecede sonuçlarıyla birlikte gemileri ABD muharıpleri tarafından saldırı altındayken nükleer silahlı torpillerin ateş emrini iptal eden bir Rus denizaltı komutanının müdahalesinden bahsetti.(Chomsky 2006, s.6)

Waltz’ a göre Nükleer silah sahibi ülkeler karşı karşıya gelecekleri herhangi bir silahlı çatışmada kaybetme riskini göze almalıdırlar. Nükleer misilleme riskinin varlığı yüzünden büyük oynamayı düşünmek oldukça tehlikelidir. George Ball, misilleme tehdidini kozmik blöf olarak tanımlamıştır. Buna kim cesaret edebilir. Saldıran, saldırdığı ülkenin misillemeyle karşılık veremeyeceğini düşünse bile, saldıranın kendi ülkesini riske atmaması gerekir. (Waltz 2008, s.13)

Bernard Brodie ise editörlüğünü yaptığı Mutlak Silah adlı eserinde, nükleer silahların savaş olasılığını ortadan kaldırmayacağını, uluslararası yapı da şiddete başvurmanın her zaman bir ihtimal olduğunu düşünmektedir. Ancak bunlara ek olarak nükleer felaketin de kaçınılmaz olduğunu reddeder. Ona göre saldırgan devlete saldırının maliyetini göstermek nükleer savaşı önlemek için en önemli eylemdir. (Karaosmanoğlu 1996, s.328)

Cengiz Okman Ulusal Güvenlik, Konseptler ve Uygulama adlı çalışmasında devletlerin nükleer silahlanmaya gitmesinin ilk nedeninin ‘hükümet politikasının, hayati ulusal değerlerin, mevcut ve potansiyel hasımlara karşı korunması ve geliştirilmesi için uygun ulusal ve uluslararası koşulların yaratılmasını hedef alan parçasıdır’ şeklinde tanımladığı ulusal güvenlik olduğunu belirtmektedir.(Salman 2012, s.14)

Kahn (1965) ise nükleer silahların bir müzakere yolu olarak nasıl kullanılabilceği hakkında çalışmalar yürütmüştür. Kahn’ in çalışmasında öne sürdüğü tırmanma merdiveni örneğinde, tek tek her basamağın düşmanların birbirlerine karşı yürüttüğü askeri faaliyetlerindeki artışı işaret ettiğini ve düşmanların sonraki çıkacakları basamaklarda tırmanma üstünlüğünü ele geçirmeye çalışarak rakibi vazgeçirme hususunda sorumluk üstlendiklerini öne sürmüştür.(Gündoğdu 2016, s.4)

3. TEORİK VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

3.1 TEORİK ÇERÇEVE

3.1.2 Saldırgan (Ofensif) Realizm

Özellikle John Mearsheimer' ın Büyük Güç Politikalarının Trajedisi adlı çalışmasına dayandırılan bu teorinin özü, nisbi gücün maksimum düzeye çıkarılmasıdır. Mearsheimer çalışmasında, hegemon ve potansiyel hegemonu değinmektedir. Rakiplerini çekinmeden tahrip edebilecek ve karşılık görmeyecek nükleer güce sahip olmayan bir devlet için Uluslararası bir güç olmak oldukça zordur. Bu sebeple ABD de yalnız bölgesel hegemon olarak adlandırılabilir. Yine Mearshemier' e göre sürekli korku ve güvenlik endişesi yaşayan devletler olabildiğince daha fazla güç elde etmeye çalışırlar. Bu noktada da sürekli gücünü arttırma çabasında olan devletler arasında savaş ve çatışma çıkma ihtimali kaçınılmaz olmaktadır.(Arı 2013, ss.169-170)

Mearshemier'in görüşüne göre devletler anarşinin yarattığı ortamda varlığını sürdürme gayesi içinde olarak diğer devletlerin karşısında kendi güçlerini maksimum kılmaya çalışırlar. Onun belirttiği devletler kısa dönemli güçlerini en yüksek düzeye çıkarmaya çalışan devletlerdir. (Donnelly 2013, s.69)

Mearsheimer gibi neorealist yazarların düşüncelerine göre uluslararası politika, savaşın ortaya çıkması olasılığının her zaman mümkün olduğu bir rekabet sürecini içermektedir. İşbirliğinin devletler arasında olabileceği ya da olduğu kabul edilir. Ancak işbirliği belli sınırlar dahilindedir ve 'bu sınırlar herhangi bir aşamadaki işbirliğinin yok edemeyeceği hakim güvenlik rekabeti mantığına dayanır'. Devletlerin güç için rekabeti içinde olmadığı veya uzun süreli gerçek bir barışın bir sağlanması mümkün değildir. (Baylis 2008, s.72)

3.2 KAVRAMSAL ÇERÇEVE

3.2.1 Nükleer Güvenlik Kavramı

Güvenlik kavramının tarihsel bir geçmişi vardır. Ancak imparatorluk ve devletleşme dönemlerinde güvenlik algısı iç güvenlik ve dış güvenlik olarak iki türe ayrılmıştır. İç güvenlik ülkenin asayişini, dış güvenlik ise sınırların ötesinden gelebilecek olan saldırıları tanımlamaktadır. (Değer ve Karabulut, 2015, s. 71) Devletlerin güvenlik politikaları diğer devletler tarafından egemenlik altına alınma korkusu etrafında şekillenmiştir. Devletler bu endişelerini yok etmek için askeri açıdan güçlenmeyi deneyerek nükleer silahlanmaya başvurmuşlardır. (Doğanalp 2015, s.32)

3.2.2. Önleyici Saldırı Kavramı

Önleyici Saldırı konusunda kabul gören görüşe göre herhangi bir düşman tarafından tehdit algılanması söz konusudur. Fakat sözü geçen tehdit çok yakın, kaçınılmaz ya da çok belirgin değildir. Örneğin X ve Y ülkeleri birbirleri ile anlaşmazlık içerisinde. X ülkesi güçlü olduğundan zayıf olan Y ülkesine göre caydırıcı durumdadır. Burada Y ülkesi X ülkesine karşı tehdit yaratmamakta ve kısa bir zamanda X ülkesine herhangi bir saldırı düşünmediğinden caydırma stratejisi işe yaramaktadır. X ülkesi güçlü olması sebebiyle bu durumun avantajını görmekte yalnız gereken koşulları sağlarsa Y ülkesinin kendisine saldırı gerçekleştireceğini düşünmektedir. Ayrıca Y ülkesinin güçlenme yolunda attığı adımlar X ülkesinin üzerinde endişe uyandırmaktadır. Bu noktadan hareketle, ilerde güçlenerek daha tehlikeli bir rakip olması haline göre Y ülkesini henüz güçsüzken etkisizleştirmek daha kolay ve düşük maliyetlidir. Böylelikle kriz yaşanma ihtimali daha küçük bir olasılıkla ortadan kaldırılmış olacaktır. Önleyici savaş kavramının mantığı yılanın başını küçükken ezmek anlayışı üzerine temellendirilir.(Dönmez 2017, s.12)

4. VERİ VE YÖNTEM

Tez içinde materyal olarak konu hakkında literatürdeki bilimsel içerikli kitaplar, makaleler, dergiler, internet siteleri, gazete arşivleri ve resmi kurum ve kuruluşların yayınlarından faydalanılacaktır. Araştırma ise nicel araştırma yöntemlerinden olan Tarihsel Yöntem ile incelenmiştir.

KUZEY KORE VE AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ İLİŞKİSİNİN GEÇMİŞİ

5.1 TARİHSEL ARKA PLAN

ABD nefreti neredeyse 60 yıldır Kuzey Kore’de varlığını sürdürmektedir. Son zamanlarda dünyanın en önemli gündem maddelerinden olan bu iki ülke arasındaki çekişmenin nedenlerini daha ayrıntılı bir şekilde anlamak açısından arka plana baktığımızda Kore Savaşının hala belleklerde canlı tutulan anılarını görmekteyiz. Kuzey Kore’de nefretin bu denli artarak büyümesinin diğer bir sebebini de ülkede kuvvetli bir şekilde hissedilen propaganda mekanizması oluşturmaktadır. Ülke içinde özellikle eğitim kurumlarında zihinler emperyalist ve saldırgan görülen ABD ye karşı nefret ve korku duygularıyla beslenmektedir. Genel olarak bakıldığında 12 yıllık eğitimin zorunlu olduğu Kuzey Kore’de okul kitaplarında okutulan müfredatın propaganda ağırlıklı olması bu nefreti daha da kuvvetlendirmiştir.¹

Tarih boyunca insanların duygu ve düşüncelerini yönlendirmek için kullanılan propaganda sanatı Kuzey Kore’de çok incelikli olmasa dahi sanatsal propaganda mesajları, ülkenin her yerinde pano ve duvarlarda sergilenmektedir. Posterlerde yer alan ‘*Beyaz Sarayı Yıkalım*’, ‘*Bize Karşı Düşmanlığa Daha Sert Yanıt Verelim*’, ‘*ABD Emperyalistlerini Kovalım ve Anavatanı Yeniden Birleştirelim*’, ‘*Bir Saldırı Provokasyonu Olduğunda ABD’den Başlayarak Karşı Saldırıya Gececeğiz*’, ‘*Ezeli*

---

¹ Deutsche Welle, Kuzey Kore: ABD Nefretinin Kökeni, 2017, <http://www.dw.com/tr/kuzey-kore-abd-nefretinin-k%C3%B6keni/a-40367439> [Erişim Tarihi 05.10.2017]

Düşmanımız ABD Emperyalistlerine Ölüm’ gibi söylemler ABD nefretini bir kere daha gözler önüne sermektedir.²

Görüldüğü üzere halkın Kore Savaşından itibaren gelen bu nefreti yaşamın her alanında hissedilmektedir. Zira bu savaşın hala devam ediyor olma düşüncesi halk arasında da yaygın durumdadır. Kuzey Kore ve Güney Kore arasında imzalanmış bir barış sözleşmesi olmaması ülkeyi Kuzey ve Güney olarak ikiye ayıran 38. Enlemde sadece bir ateşkes anlaşmasının olması bu noktada önemli bir eksikliklerdir. Kuzey Kore’nin II. Dünya Savaşından sonra bölünen Kore yarımadasının tekrardan birleşmesini istemesi ancak Amerika’nın Güney Kore safhında yer alması yine nefretin ciddiyeti açısından önemlidir.³

5.1.1 Kore Savaşı ve ABD’ nin Savaştağı Tutumu

İki ayrı kutup olan Kore Hükümetleri arasındaki husumet rejimlerin de farklılığı sebebiyle içinden çıkılmaz bir rekabet ortamı yaratmıştır. KDHC tüm Kore’ yi tek bir çatı altında komünist rejim çerçevesinde yönetmek istemekteydi. Güneydeki Kore Cumhuriyeti ise yeterli askeri güce sahip değildi. Hükümetler arasındaki ortam ise gerilla ve propaganda faaliyetleriyle daha da gerilmekteydi. (Durak 2015, s.324)

Tüm bunlar devam ederken 31 Aralık 1948’de Güney Kore ve Amerika Birleşik Devletleri arasında askeri yardım ve güvenlik anlaşması yapılmıştır. Askeri yardım adı altında Güney Kore’ye 10 milyon dolarlık yardım yapılmıştır. Yine 60 milyon dolarlık bir yardım Amerikan Kongresi Dışişleri Komisyonu tarafından kabul edilmiştir. SB ise Kuzey Kore ile 20 Mart 1949 tarihinde on yıl geçerli bir yardım paketi anlaşması yapmıştır. Bu anlaşmalar göstermektedir ki Sovyetler Kuzey Kore’ye, Amerika ise Güney Kore’ye büyük destek sağlamıştır. (Denizli 1994, s.20)

10 Haziran 1950 tarihinde Kore Hükümetleri arasındaki problemi çözmek amacı ile BM Komisyonu Kuzey Kore temsilcileriyle 38. Paralel üzerinde bir araya gelmiştir. Kuzey Kore bu görüşmeler sırasında barış yoluyla birleşmeyi gündeme getirmiş bu yapılan

² Metin, A., 2014. Kuzey Kore’de Eğitim ve Propaganda. Çelebi Ahmet [online]. <http://www.celebialper.com/ulkeler/kuzey-kore/kuzey-korede-egitim-ve-propaganda.html>. [05.10.2017]

³ Deutsche Welle, Kuzey Kore: ABD Nefretinin Kökeni, 2017, <http://www.dw.com/tr/kuzey-kore-abd-nefretinin-k%C3%B6keni/a-40367439> [Erişim Tarihi 05.10.2017]

görüşmelerden 15 gün sonra ise tamamiyle barış karşıtı bir tavır sergilemiştir. 25 Haziran 1950 tarihinde Kuzey Kore Kuvvetlerinin 38. Paralel üzerinden saldırı gerçekleştirmesiyle bölgedeki barış ortamı bozulmuştur. (Haytaoğlu 2002, s.80)

Devam eden süreçte ise BM Güvenlik Konseyi ABD' nin talebi üzerine toplanarak Kuzey Kore' nin barışı bozduğuna karar vermiş, silahlı taarruzu bastırmak ve barışı sağlamak için Kore Cumhuriyeti'ne yardım yapılmasını istemiştir. Amerika' nın da savaşa dahil olmasıyla BM ordusu endişelerini bastırılmış ve saldırıları durdurmayı başarmıştır. 8 Ekim tarihinde BM ordusunun 38. Paraleli aşarak Pyongyang' ı ele geçirmesi üzerine de Çin komşusunun işgaline seyirci kalamayacağını belirterek Amerika'yı Kore vasıtasıyla Çin ve Asya'yı işgal etmeye çalışmakla suçlamıştır. 24 Kasım 1950' de BM'nin genel saldırısına Çin'in gönüllülerden oluşan ordusuyla karşılık vermesi üzerine de BM ordusu Pyongyang 'tan çekilerek Seul' e kadar gerilemiştir. İyice zayıflayan BM ordusu 31 Aralık' ta ki büyük saldırının üzerine Seul' den de çekilmiştir. (Yaman 2005, ss.232-233)

1951 yılının ilk yarısında Kuzey Kore savaşı kendi lehinde sonuçlandırmak istedi ancak 1951' deki büyük hücumun durdurulması ve BM ordusunun 38. Paralele yerleşmesiyle çatışmalar mevzi savaşına dönüştü. Tek yolun barış olduğunu bilen taraflar 10 Temmuz 1951' de ateşkes görüşmelerine başladılar. Ancak görüşmeler sırasında ortak noktalarda buluşup anlaşmak kolay olmamıştır.10 Temmuz 1951 yılında başlayan ateşkes görüşmeleri ancak 27 Temmuz 1953 tarihinde son bulmuştur. Anlaşma BM ve Kuzey Kore tarafından imzalandıktan sonra BM Ordusu Başkomutanı, Kore Halk Orduları Başkomutanı ve Çin Halk Gönüllüleri Komutanı tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Böylelikle 3 yıl 1 ay 2 gün 10 saat süren savaş yaklaşık olarak 3 milyon insanın hayatını kaybetmesi ile sona ermiştir.⁴ (Yaman 2005, ss.233-234, Doğan 2004, ss.35-36)

Savaşın sonuçlarına genel olarak Amerika açısından bakıldığında Amerika Kore Yarımadasından herhangi bir çıkar beklememekteydi. Burada ki başlıca amaç saldırının cezasız kalamayacağını göstermekti. Amerika'nın sınırlandırma politikasının güçlü ve eksik yönleri Kore Savaşıyla birlikte ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu savaşla birlikte ABD

---

⁴ Kore Savaşı'nın Tarihsel Başlangıcı ve Gelişimi 2017. <https://www.tesadernegi.org/kore-savasinin-tarihsel-baslangici-ve-gelisimi.html> [Erişim Tarihi 19.10.2017]

sahip olduğu atom silahlarına güvenmemeyi de öğrenmiştir. Kore Savaşını ABD, SB' nin dünya egemenliği için giriştiği askeri kampanyanın ilk adımı olarak yorumlamıştır. ABD, atom gücüne sahip olmasına karşın SB' nin Uzak Doğu'da bir savaş çıkarmaya cesaret gösterdiğine göre aynı şeyi Avrupa üzerinde de deneyebileceği görmüştür. (Kissenger 2000, ss.528-542)

5.1.2 ABD'nin Asya-Pasifik Politikası

Farklı tanımlar mevcut olmakla beraber Kore Yarımadası ve Kuzeydoğu Asya, Okyanusya'yı Rusya'yı, Amerika'nın Pasifik ülkelerini ve tüm Asya'yı içine dahil eden ya da dışında bırakabilen büyük Asya-Pasifik bölgesinde yer almaktadır. ABD' nin Avrasya da ki egemenlik planları dahilinde Kuzeydoğu Asya ve bilhassa Kore yarımadası stratejik önemi bulunan yerlerdir. ABD'li stratejist Nicholas Spykman'ın Avrasya' nın sahil şeridinin kuşatılmasına dair görüşlerinden ilham alınarak ABD'nin bu egemenlik planları oluşturulmuştur. ABD Pasifik Komutanlığı (USPACOM_ US Pacific Command) ' nın kurulması da yine bu görüş üzerinden olmuştur.⁵

5.1.2.1 ABD'nin Asya-Pasifik Stratejisinin Temelleri

Amerika Birleşik Devletleri'nin dünya hakimiyetine giden yolu İngiltere'den bağımsızlığını kazanması sonrasında aşamalı bir şekilde devam etmiştir. Bağımsızlık sonrasında hızlı bir şekilde sınırlarını genişleterek önce Latin Amerika'da sonra da Pasifikte önemli bir devlet haline gelmiştir. Asya-Pasifik'te Avrupalı (İngiltere, Fransa, Rusya, Almanya, İspanya) ve Asyalı (Japonya) büyük güçlerle rekabete girişen ABD, uzun vadede başarılı sonuçlar elde etmiştir. (Sandıklı 2015, s.5)

Bağımsızlığını kazanmasından sonra ABD'nin izlediği dış politika 'barışçı ve yalnızcı' olarak tanımlanmıştır. Burada sözü geçen barışçı ve yalnız olma hali Avrupalı büyük güçlerin savaşlarına ve ittifaklarına dahil olmamak şeklinde anlaşılır. Bu dönemde Avrupa' da yaşanan savaş ve askeri yükümlülüklerden kaçanlar için, sınırlı sayıda ordu ve donanması bulunan ABD oldukça cazip görünmüştür. Ancak ABD bu dönemde sınırlarını ve çıkarlarını korumak amacıyla diğer Avrupalı güçlerle birlikte üçüncü

---

⁵ Avrasya'nın Emperyalist Paylaşımı ve Savaş Tehdidi 2016. <http://isyandan.org/makaleler/avrasyanın-emperyalist-paylasimi-ve-savas-tehdidi/> [Erişim Tarihi 31.10.2017]

ülkelere karşı müdahalelerde bulunabilmekteydi. ABD bu faaliyetlerini gayri siyasi müdahale olarak tanımlayarak, Amerikan dış politikası açısından meşruiyet sorunundan kendini muaf tutmaktaydı. ABD'nin 1823 yılında ilan ettiği Monroe Doktrini⁶ gelecekte dünya politikasına dahil olacağını da bir göstergesi oluşmuştur. Yine bu dönemde Amerikan dış politikasının başlıca amaçları; Milletlerin kendi kaderini tayin hakkı,⁷ ABD'nin Amerika kıtasındaki yayılmacılığını sürdürmesi, Açık denizlerde serbestlik⁸ ve Uluslararası ticaretin gelişmesi ile sorunların barışçı yollardan çözümlenmesi idi. Bu ilkelere bakıldığında ABD'nin o dönemdeki çıkarlarının ön planda olduğu gözlenmektedir. (Çolakoğlu 2013 s.199)

5.1.2.2 ABD'nin Pasifik'e Açılması

Amerika'nın bağımsızlığının ilk zamanlarında yalnızca Atlantik kıyılarında, 13 koloni halindeydi. Fakat 1803 yılında Napolyon'un bir Fransız sömürgesi olan Louisiana bölgesini Amerika'ya satmasıyla birlikte Amerika'nın toprakları kıtanın ortalarına kadar genişledi. Bunun sonucunda da yeni kaynak arayışı içine giren Amerika, topraklarını pasifik kıyılarında doğru büyümeye başladı. İlk olarak İspanya'dan Florida'yı almakla başlayan Amerika, 1840'lara gelindiğinde Kaliforniya, Yeni Meksiko, Arizona ve Teksas topraklarını ele geçirmiştir. Bu sayede Amerika 19.yüzyılın ortalarında Pasifik kıyılarında kadar ulaşmış ve yayılmıştır. (Armaoğlu 2010 s.44)

ABD 1846 yılında İngiltere'den Oregon ve 1948'de ise Meksika'dan Kaliforniya'yı alarak 1200 millik sahil şeridinde sahip olarak büyük bir Pasifik Gücü olmuş ve San Francisco koyuna büyük bir liman inşa etmiştir. Pasifik'teki ticari potansiyelin farkına varan Amerikalılar, Japon limanlarını Çin'e giden yolda iyi bir sığınak olarak görmüş ve ayrıca buharlı gemilerin yakıtı olan kömüründe Japonya'da bulunması üzerine dikkatlerini buraya çevirmişlerdir. Genel olarak baktığımızda diğer Avrupa devletlerinde olduğu gibi elbette ki Amerika içinde çıkarları oldukça ön plandaydı.

---

⁶ Monroe Doktrini: ABD başkanı James Monroe tarafından 1823 tarihinde açıklanan 'Amerika Amerikalıdır' şeklinde özetlenebilecek sloganıyla Batı Yarımküredeki Avrupa etkisine son vermeyi amaçlayan, ABD'nin Avrupa işlerine karışmaktan uzak kalmasını savunan ve yalnızlık olarak bilinen ABD dış politika yaklaşımı.

⁷ Kendi Kaderini Tayin Hakkı (Self Determination): Milletlerin kendi geleceklerini belirlemesi ilkesi. Bu ilke daha çok Birleşmiş Milletler döneminde Asya ve Afrika'daki sömürgelerin bağımsızlığını kazanmaları için uygulanmıştır.

⁸ Açık Denizlerde Serbestlik: Uluslararası suların tüm ülkelerin ticaret gemilerine hiçbir keyfi sınırlama konmaksızın serbest olması.

Ancak Amerika'nın izlediği politika Avrupalılardan daha farklıydı. Avrupalı devletlerdeki hakim olan Asya'da sömürge bulma amacı yerine Amerika daha çok serbest ticaret fırsatlarından yararlanmak istemiştir. Bu yüzden Amerika tüm devletlerin aynı ticari hak ve ayrıcalıklara sahip olduğu 'açık kapı politikası' (open door policy)⁹ dan yararlanmak istemekteydi. (Çolakoğlu 2013, s.181)

Bu dönemde karşımıza çıkan diğer bir mesele de Kore'nin durumuydu. 19. yy. da Kore'nin Çin'in vesayeti altında bulunması sebebiyle Çin, Kore ile ilgili olan anlaşmaların kendisiyle yapılması gerektiğini belirtmekteydi. Çin'in bu isteği üzerine 1882 yılında ABD, Kore ile ticaret yapmak için Çin ile anlaşma imzalamıştır. Çin, Rusya ve Japonya arasında ise Kore meselesi hakkında büyük bir rekabet söz konusu olmuştur. Kore Yarımadasını kendi denetimine almak isteyen Japonya ise 1894 yılında Çin ile savaşa girmiştir. Savaş sonrasında Çin, Shimonoseki Antlaşması ile Kore'nin bağımsızlığını tanımak mecburiyetinde kalmış ve böylelikle Kore Japon himayesi altına girmiş olmuştur. (Çolakoğlu 2013 ss.201-202)

Genel olarak baktığımızda Japonya'nın Kore'ye karşı ilgisinin başlıca sebepleri; ilk olarak Kore geniş yeraltı ve yerüstü zenginliklere sahipti bu sebeple gelişme yolunda olan Japon ekonomisi için Kore, hem bir hammadde kaynağı hem de iyi bir pazar fırsatı olabilirdi. İkinci olarak ise Japonya Asya'ya doğru genişleme düşüncesi içerisine girerse, Kore bu iş için iyi bir adım olabilirdi. Asya'ya geçiş yapmanın yolu Kore'ye ayak basmak idi. Üçüncü olarak ise Asya'dan Japonya'ya karşı herhangi bir tehdit veya tehlike hissedildiğinde Kore'yi bir kalkan olarak kullanabilirdi. (Armaoğlu 2010, s.51)

5.2 ABD'nin Soğuk Savaştaki Tutumu

I.ve II. Dünya Savaşından en kazançlı olarak çıkan Amerika ve Sovyet Rusya'nın çıkarları bir süre sonra çatışmaya başlamıştır. İngiltere'den dünya liderliğini devralmış Amerika, demokrasilerin savunucusu olma görevini üstlenmiş ve savaş sonrasında Komünist Rusya'yı en tehlikeli oluşum olarak ilan etmiştir. (Çelik [tarih yok] s.3)

Bunun sonucunda Soğuk Savaş olarak adlandırılan II. Dünya Savaşı sonrası Dünya Devletlerinin çoğunluğunun ABD ve Sovyetler Birliği'nin önderliğinde oluşmuş iki

---

⁹ Açık Kapı Politikası: 19. Yüzyılın başında konan bu ilkeye göre Çin hiçbir büyük gücün sömürgesi olmayacak ve Çin'deki ticari haklardan bütün ülkeler eşit bir şekilde yararlanacaktır.

bloktan birine dahil olduğu veya desteklediği dönem, iki kutuplu bir uluslararası sistem oluşmuştur. Blok üyeleri, bilhassa askeri konularda blok liderlerinden bağımsız hareket edememişlerdir. Blok liderleri Kore örneğinde olduğu gibi çoğu zaman çevre ülkelerde savaşmışlar ancak bloklar arasında topyekün bir savaş yaşanma ihtimali ortaya çıkmamıştır.(Yılmaz 2007, s.20)

Aslında genel olarak bu dönemde Amerika için Asya ikinci konumda bulunmaktaydı. Dış politika ve savunma modelinde Avrupa önceliği vardır. Ancak Çin' in çökmesiyle Doğu'da oluşan boşluk Sovyetlerin baskısını Asya'ya doğru yönlendirdi. Bu durum sonucunda ise Kore Savaşı ortaya çıkmıştır. Bu sebeplerden dolayı da Amerika, Anti-Sovyet Politikasını Anti-Komünist haline getirmiştir.¹⁰ (Erkan 2010, s.190)

Truman'dan sonra görevi devralan Eisenhower ise göreve başladığında ilk olarak, Soğuk Savaş'ta Amerikan stratejisini belirlemiştir. Dünya meselelerinde cesur adımlar atılması gerektiğini savunan Eisenhower, Amerikan dış politikasını Caydırma Politikası olarak belirlemiştir. Bu dönemin Dışişleri Bakanı Dulles' da misilleme yaklaşımına dikkat çekmiştir. Bu yaklaşımın esası hava ve nükleer üstünlüğe dayanmaktaydı. (Oruç 2013, s.22) Amerikan Caydırma Stratejisinin uygulanması için Nükleer Silahlar önemli görülmekteydi. (Erkan 2010, s.191) Ancak iki blok arasındaki Dehşet Dengesi sebebiyle taraflar nükleer savaştan çekinmişlerdi. ABD, II. Dünya Savaşı sonrasında atom silahı tekeli elinde bulundururken 1949 yılında Sovyetlerinde bu silaha sahip olmasıyla bu tekeli kaybetmiştir. Bu duruma rağmen ABD, SB' ye karşı 1957 yılına kadar stratejik üstünlüğe sahip olmuştur. Bunun sebebi ise Batı Avrupa topraklarına konuşlandırılmış, Sovyetler Birliği'ni hedef alabilen orta menzilli nükleer füzelerdi. Ancak bu girişimde Sovyetler Birliği'nin ABD topraklarını vurma potansiyeline sahip Stupnik adlı uyduyu uzaya fırlatmasıyla son bulmuştur. Bu tarihten sonra 1958-1968 yılları arasındaki dönem karşılıklı silahlanma yarışı olarak bilinmiştir. İki taraf arasındaki nükleer kapasitenin eşitliği sebebiyle, nükleer savaş kazanı olmayacak şekilde riskli görülmüştür. ABD ve Sovyetler Birliği taraflarınca 1968 yılında imzalanan nükleer silahların yayılmasını önleme anlaşması sonrasında da bir dizi başarılı ve başarısız anlaşmaya imza atılmıştır. (Yılmaz 2007, s.20)

---

¹⁰ Soğuk Savaş Döneminde Karşılaştırmalı Türk ve Amerikan Dış Politikası 2014.

<http://akademikperspektif.com/2014/01/07/soguk-savas-doneminde-karsilastirmali-turk-ve-amerikan-dis-politikasi/> [Erişim Tarihi:26.12.2017]

1968 yılında ise Nixon' un göreve gelmesiyle kendi adıyla bilinen Nixon doktrini¹¹ ilan ederek bundan sonra olacak bölgesel çatışmalarda Amerikan askeri kullanılmayacağını belirtmiş ve o güne kadar ki geçerli olan Amerikan politikasından geri adım atmıştır. Nixon doktrini ile izlenen politika başta Çin- ABD arasında yakınlaşma ve yumuşama eğilimi göstermişse de 1970'li yıllardan sonra yaşanan İran Devrimi ve sonrasında Afganistan'ın işgaliyle Soğuk Savaş havası yine gözlenmiştir. Bu durumlar sonrasında ise Carter Doktrini¹² adıyla bilinen müdahaleci politikaya 1980 yılında geri dönüş olmuştur. Söz konusu bu politika yalnızca Ortadoğu'ya yönelik görülmüşken sonraki dönemde iktidara gelen Reagan' la birlikte Amerika'nın çıkarlarının tehdit gördüğü tüm bölgeleri kapsamıştır. Bu politika yine bu dönemde gündeme gelen Yıldız Savaşları Projesi¹³ ile paralel yürütülmüş ve 45 yıllık rekabet SB'nin çekilmesiyle son bulmuştur. Sovyet Bloğunun çöküşüyle de ABD süper güç konumuna gelmiştir.(Arı 2009, s.26)

5.3 Kuzey Kore Rejiminin Temel Özellikleri

Bağımsızlığı sonrası Songun (önce ordu) olarak isimlendirilmiş politika temelinde inşa edilmiş Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti Komünist bir rejim çerçevesinde yürütülmektedir. Songun olarak isimlendirilen bu anlayış silahın orak ve çekiçten önce geldiğini savunmaktadır. Bu sebeple orduya rejim içinde önemli bir rol verilmiştir. 'Songun' politikası ordunun iç ve dış politikasının belirlenmesinde ve uygulanmasında yukarıda belirtildiği gibi önemli bir rol üstlenmiştir.¹⁴

Marksizm-Leninizm temelli ve Kim İl Sung'un geliştirdiği 'Juche' (Kendine Güven) ideolojisi çerçevesinde kurumsallaşmış KDHC 3 temel üzerine inşa edilmiştir. Yerel ve Uluslararası Bağımsızlık (Chaju), ekonomide kendine yeterlilik (Charip) ve meşru müdafaa hakkıdır (Chawi). Ayrıca Kuzey Kore' de veraset mekanizması işlemektedir.

¹¹ ABD'nin müttefiklerinin, ondan alacakları ekonomik ve askeri yardımla kendi savunmalarını kendilerinin üstlenmelerini, böylece kendi bölgelerinde Amerikan çıkarlarının ve bölgesel istikrarın korunmasını sağlamaları

¹² ABD Başkanı Carter'ın (1977-1981) İran İslam Devrimi ve Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgali sonrasında Basra Körfezi'ni hayati çıkarı olarak tanımladığı ve bu çıkarını gerektiğinde askeri yollarla koruyacağını ileri sürdüğü stratejik yaklaşımdır.

¹³ 1980'li yılların başında ABD Başkanı Reagan'ın öne sürdüğü ve amacı ABD topraklarını Sovyetler Birliği'nden fırlatılacak nükleer başlık taşıyan kıtalararası balistik füzelere karşı korumak olan füze savunma sistemi projesidir.

¹⁴ Kuzey Kore'nin Siyasi Görünümü 2011. <http://www.mfa.gov.tr/kuzey-kore-siyasi-gorunumu.tr.mfa> [Erişim Tarihi:03.01.2018]

Nitekim devletin kurucusu Kim İl Sung ve oğlu Kim Jong İl'in ardından, devletin başına hırslı bir lider olan Kim Jong-un geçmiştir.¹⁵

Kim Jong-un' un da 2011' de iktidar koltuğuna oturması sonrası ülkenin temelini oluşturan yukarıda bahsettiğimiz Songun politikası yerini 'Byungjin' politikasına bırakmıştır. Nisan 2013' te kongrede kabul edilerek ülkenin yeni yol göstericisi haline gelen politika nükleer gücü genişletirken ekonomiyi de yeniden inşa etmeyi öngörmüştür. Sözü geçen bu kongre de esas konu 'Çifte Strateji' olarak adlandırılan nükleer güç ve ekonomik kalkınma olmuştur. Önceki dönemlerde tüm kaynaklar silahlanma için kullanılırken ilk kez ülkenin ekonomik kalkınması ve nükleer silahlanmasının eş zamanlı yürütülmesi gerektiği önemle vurgulanmıştır. Büyük ekonomik kaynaklar gerektiren nükleer programın yalnızca dış kaynaklarla yürütülmesi oldukça zor görünmektedir. Bu sebeple kendi kaynaklarını geliştirmenin yolları aranmaya başlanmıştır. Kuzey Kore egemenliğinin ve bağımsızlığının temel unsuru olan Nükleer Güç aynı zamanda Kim hanedanlığının da en önemli güvence kaynağı olmuştur.(Adıbelli 2016)

Kuzey Kore sosyalist idare altında bulunan komünist bir ülkedir ve İşçi Partisi ise yönetime hakim parti durumundadır. Parti tarafından devletin yönetildiği sosyalist rejimlerde, belli zamanlarda parti kongresinin düzenlenmesi, burada üst kadronun belirlenmesi, gerekli ideolojik düzenlemelerin yapılması ve diğer parti ve devleti ilgilendiren işlerin konuşulması için önemli bir zemin oluşturmaktadır. Lider için kontrol ve fren mekanizmasını öngören anlayış, parti sorumluluğunun yalnızca tek adam üzerinde kalmasını ve yozlaşmayı önlemek amacıyla sorumluluğu paylaşır. Fakat Kuzey Kore' de böyle bir mekanizma hiç olmamış lider, parti ve ideolojiyi geride bırakarak tanrısal bir statüye sahip olmuştur. İdeoloji ve parti eleştiriye açıkken, liderlerin hiçbir şartta eleştirilememesi ve kesinlikle yanılmaz ve hatasız olduğu inancı ülkeyi tam anlamıyla etkisi altına almıştır. Ancak Kim Jong-un bu durumu aşma ve kendisini ideolojik olarak meşru göstermek amacıyla 2013 yılında gerçekleştirdiği Kongre ile partinin de desteğinin arkasında olduğu imajını vermek istemiştir. (Adıbelli 2016)

---

¹⁵ Kuzey Kore Nükleer Programı ve 2017 Kuzey Kore Krizi 2017.

<http://ydemokrat.blogspot.com.tr/2017/05/kuzey-kore-nukleer-program-ve-2017.html> [Erişim Tarihi: 03.02.2018]

Kuzey Kore' deki güç organları incelendiğinde ise merkezi güç organı ve yerel güç organı olmak üzere ikili bir yapı söz konusudur. Merkezi yönetim organı, Yüksek Halk Meclisi ve Meclis Daimi Komitesidir. Yerel Güç organını ise, her seviyedeki halk meclisleri oluşturur. Yüce Halk Meclisi, en yüksek iktidar organıdır. Merkezi yönetim devletin en üst yönetim organı olarak, kanunlar, kararnameler, kararlar ve emirleri yerine getirmekte, devlet yönetimindeki tüm çalışmalarını idare ederek ülke çapında rehberlik sağlamaktadır. En sonuncusu 9 Mart 2014' te yapılan 687 üyeli Yüksek Halk Meclisi için seçimler 5 yılda bir gerçekleşmektedir¹⁶. Ülkenin savunma konularında Ulusal Savunma Komisyonu karar alan en yüksek organdır. Merkezi Mahkeme, Eyalet Mahkemeleri, Halk Mahkemeleri ve Özel Mahkemeler yargının organlarını oluşturmaktadır. Ayrıca üretim araçlarının mülkiyeti devlete ve kooperatiflere aittir. Kooperatiflerin mülkiyeti burada çalışanların ortak sahipliğinde, devlet mülkiyeti ise tüm halkın sahipliğindedir. Doğal kaynaklar, demiryolları, hava ulaştırma hizmetleri, posta ve iletişim kuruluşları, işletmeler, büyük fabrikalar, bankalar ve limanların mülkiyeti yalnızca devlete aittir. (Yılmaz [tarih yok] s.3)

---

¹⁶ Politik Sistem 2018. <http://www.korea-dpr.com/political.html> [Erişim Tarihi: 05.07. 2018]

NÜKLEER SİLAHLANMA ÇABALARI

6.1 NÜKLEER SİLAHLANMA TARİHÇESİ

Nükleer silahların tarihsel gelişimi, nükleer enerjinin keşfiyle ilk olarak 1895 tarihinde Alman Wilhelm Roentgen'in X ışınlarını bulması ve sonrasında izlediği gelişim sürecine dayanmaktadır (Durmuş 2006, s.13). Sonralarında izlenen süreçle birlikte ortaya çıkan enerjinin kuvvetli bir yıkım gücüne sahip olduğu anlaşılmış ve bu gücün silahlarda kullanılması fikriyle nükleer silah kavramı ortaya çıkmıştır. İkinci Dünya Savaşıyla birlikte de ülkeler bu silahın kullanımını ellerinde önemli bir güç olarak görerek büyük bir yarışın içine girmişlerdir. Yakın tarihe bakıldığında ise özellikle ABD tarafından bu gücün ortaya çıkarılmaya çalışıldığı görülmüştür.¹⁷

Bunun sonucunda nükleer silahlar ABD' de Manhattan Projesi kapsamında iki çeşit olarak üretilmiştir. Bunlardan ilki Trinity olarak adlandırılan deneme ile New Mexico eyaletinin Alamogordo kenti yakınlarında patlatılmıştır. İkincisi ise 6 Ağustos 1945 tarihinde Japonya'nın Hiroşima kentine atılmıştır. Atılan uranyumlu atom bombasının büyük tahribat yaratmasından 3 gün sonra 9 Ağustos 1945 tarihinde öncesinde denemesi yapılmış plütonyumlu atom bombası Nagazaki'ye atılmış ve aynı yıkım orda da yaşanmıştır.(Salman 2012, ss.9-10)

Bu patlamalar sonucunda binlerce kişi hayatını kaybetmiş ancak Japonya' da tanık olunan nükleer silahların bu korkutucu gücü, devletlerin nükleer silahlanmasını engellemede etkili olamadı. Öyle ki korkunç derecedeki bu yıkım gücü birçok ülke ve yöneticileri açısından nükleer silahların çekiciliğini arttırmış sonrasında geçen zamanla 1949 tarihinde Sovyetler Birliği, 1957'de İngiltere, 1961 tarihinde Fransa, 1964 ve 1967 tarihlerinde ÇHC' de ABD'yi örnek alarak bu silahların sahibi olmuşlardır. İsrail,

---

¹⁷ Geçmişten Günümüze Çözüm Önerileri ve Gelişmeleri ile Nükleer Silahlanma Sorunu 2016. <http://www.tuicakademi.org/gecmisten-gunumuze-nukleer-silahlanma-sorunu/> [Erişim Tarihi: 09.01.2018]

Hindistan, Pakistan ve Kuzey Kore’de geçen zamanla nükleer silahlara sahip ülkeler arasına katılmışlardır.¹⁸

6.1.1 Nükleer Silahların Tanımı

Nükleer Silahlar, nükleer enerjinin yüksek miktarlarda ve oldukça kısa zaman içerisinde, kontrolsüzce meydana gelmesi prensibine dayanmaktadır. Nükleer Enerji, çekirdeğin birleşmesi (füzyon) ya da parçalanması (filyon), yollarıyla elde edilir (Yılmaz 2015, s.7). ‘23 Ekim 1954 tarihli Silahlanmanın Kontrolüne Dair Paris Anlaşmasında geçen tanıma göre nükleer silahlar, nükleer yakıtın kontrolsüz nükleer dönüşümüyle ya da patlamayla ya da nükleer yakıtın ya da radyoaktif izotopların radyoaktifliği sonucunda zehirleyici, zarar verici etkileri olan kitle imha silahlarıdır.’ Nükleer silahların zararı sadece insan yaşamıyla sınırlı kalmayarak, hayvan ve bitki yaşamını da etkileyerek ekosistemin mahfolmasına neden olmaktadır.(Tanrıverdi 2010, s.53) Bu sebeple bu silahların amacı kısa sürelerde belirlenen hedefi büyük zarara uğratmaktır.

Nükleer bombaların çalışması, iki çeşit çekirdek tepkimesine bağlıdır. Filyon Olayı yani ağır atom çekirdeklerinin parçalanması ile enerji üreten bombalar ‘atom bombası’ olarak adlandırılır. İkinci çeşit olan Füzyon Tepkimesi de, açığa çıkardığı enerjinin çoğunluğu hafif çekirdeklerin kaynaşmasına dayanan hidrojen bombasıdır. (Yılmaz 2015, s.7).

Uluslararası hukuk çerçevesinde nükleer silahlar başlığı altında incelemeye alınan bu silahlar, insani ve çevresel etkileriyle en yıkıcı kitle imha silahları olarak bilinmektedir. (Denk 2011, s.98) Ölümcül etkileri olan nükleer silahların kullanımının etkileri belli bir zaman veya mekan sınırlaması içerisinde değildir. Hiroşima ve Nagaziki’ de ki sonuçları da ele alındığında bu silahların en önemli ve bilinen özelliği, oldukça geniş bir bölgede canlı ve cansız ekosistemdeki herşeyi yok etme gücüne sahip olması ve yıkıcı zararları olan etkilerini uzun süreler içerisinde belli etmesidir. (Bagheri 2014, 913)

---

¹⁸21. Yüzyılda Nükleer Silah Çıkması 2017. <http://aa.com.tr/tr/analiz-haber/21-yuzyilda-nukleer-silah-cikmazi/901753>

6.1.2 Ülkelerin Nükleer Silahlanmasının Nedenleri ve Etkileri

Kavramsal çerçevede nükleer silahlanmaya giden ülkelerin 4 temel amacı vardır. Bunlar Ulusal Güvenlik, İtibar, Teknolojik Zorunluluk ve İç Politika ile bağlantılı sebeplerdir. İlk olarak Güvenlik kaygısı yaşayan devletler, anarşik bir ortamda varlığını koruma amacıyla nükleer silahlanmaya gidebilirler. Bu görüşte hakim olan düşünceye göre, de jüre ve de facto nükleer güçler stratejik önemi bulunan bir düşmana karşı güvenlik kaygısına düştüklerinde nükleer silahlanma yolunu seçerler. Diğer bir amaç olan İtibar da ise devletler nükleerleşme yoluna gittiklerinde uluslararası ortamda kabul gördüklerini ve Büyük Güç statüsüne sahip olduklarını düşünürler. Üçüncü amaçta, ülkelerin nükleer güç olmak istemesinin sebebi devletin bilimsel ve endüstriyel gelişim rotasının ivmesiyle yönlendirilmeleridir. Son olarak ise siyasetçilerin oy arayışı ve popülizmin gerekleri gibi söylemleri ya da bürokrasiler arası rekabet bu güce sahip olma yolunda önemli amaçlar olarak görülmektedir. (İşbilen 2009, s.55)

Konuyu Realist yaklaşım çerçevesinden incelediğimizde de devletler arasındaki bu silahlanma yarışının asıl amacının güç olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple devletlerin nükleer silahlanmasında öteki ülkelerle yaşanan güç mücadelesinde geri kalmama düşüncesi hakimdir. Dünyada günümüze kadar böylesi bir savaş yaşanmış değildir. Bazılarına göre bu derece riskli bir savaşın devletlerce kasıtlı bir biçimde saldırı amaçlı olması muhtemel değildir ve tersine böylesi bir durumun yanlışlıkla, hatalı hesaplamalar sonucu, mekanik arızalar neticesinde iletişim hatası sonucunda çıkması gibi sebepler daha muhtemel görünmektedir.(Öztürk 2007, s.276)

Ancak günümüz koşullarında nükleer silaha sahip olan ülkelerin aslında bu silahı kullanmaktan yana olmamaları bu sebeple de nükleer yayılmacılığın konvansiyonel silahlanmadan farkı olduğuna dair bir algı vardır. Nükleer silahların yarattığı yıkım gücü nedeniyle devletler bu gücü kullanmak istememelerine rağmen bu silahlara sahip olmak caydırıcı bir etki yarattığından uluslararası arenada belli bir statü sağlamaktadır. Sahip olunan bu statü uluslararası literatürde nükleer kulüp olarak tanımlanmaktadır. Uluslararası barışı korumak amaçlı kurulmuş BM' nin, beş daimi üyesi dünya üzerinde nükleer güce sahip ve bu alanda çalışmalar yapan ülkelerin başında gelmektedir.

6.1.3 Nükleer Silahlanma ve Güvenlik

Uluslararası sistemin anarşik yapısı sebebiyle devletlerde güvenlik kaygısı oluşmakta ve bu sebeple devletlerin güvenliğini kendisinin sağlaması zorunluluğu oluşmaktadır. Devletin güvenliğini sağlaması ancak askeri güce ağırlık verilmesi ve silahlanmaya gidilmesi ile sağlanır düşüncesi güvenliği askeri güç temelinde değerlendirmiştir. Böyle bir ortamda devletler kendilerine tehdit algıladıkları devletlere karşı savunma amaçlı silahlanma girişimine girdiğinde, öteki devletlerde savunma maksatlı girişilen bu silahlanmayı tehdit olarak görerek silahlanmaya yönelirler. Mutlak güvenlik içerisinde olan bir devlet diğer devletler için mutlak güvensizlik demektir bu sebeple ülkeler silahlanmaya yönelmektedir. Bu durum ise güvenlik ikilemi olarak adlandırılmış ve taraflar arasında sürekli devam eden bir silahlanma yarışına neden olmuştur. (Sancak [tarih yok],s.126)

Realistler askeri ve siyasi konuları en kritik konular olarak görerek devletlerin ulusal çıkarlarını en yüksek seviyede tutmak için fazlasıyla çaba gösterdiğini düşünürler. Realistlerin öne sürdüğü varlığını devam ettirmek amaçlı olan ulusal güvenlik konusu, yüksek politika olarak tanımlanmıştır. Yine üzerinde realistler tarafından önemle durulduğu üzere devletlerin çıkarlarını korumak ve amaçlarını gerçekleştirmek için başvuracakları en önemli unsur güçtür. (Arı 2013, s.141)

Büyük Güç statüsüne sahip olmak ve güvenlik endişelerini bastırmak amaçlı devletler nükleer silahlanma yoluna gitmişlerdir. Bilhassa ikili ilişkilerde sorunlar yaşayan ve savaşma ihtimali olan devletler düşünüldüğünde nükleer silahlara sahip olmak güvensizlik ortamı yaratmaktadır. Bu noktada bu silahlara sahip olmak caydırıcılık için önemli görülmektedir. (Doğanalp 2015, s.34)

Soğuk Savaş Döneminde nükleer silahlanmanın yarattığı korku ve tehdit ortamında, dünya ABD ve SB öncülüğünde iki kutuplu hale gelmiş ve bu rekabet ortamında nükleer silahlar daha da gelişim göstermiştir. (Gözlügöl 2013, s.229). Günümüze baktığımızda ise savaşı önlemek ve güce başvurmaksızın onu caydırıcı amaçlı kullanmak nükleerleşmenin temelini oluşturmaktadır.

6.1.4 Nükleer Silahlanma ve Caydırıcılık

Daha öncede belirttiğimiz üzere günümüzde nükleer stratejinin temel işlevi, güce başvurmadan onu bir tehdit olarak kullanmak savaşı önlemek ve ülkenin savunmasını gerçekleştirmektir. Bu sebeple caydırıcılık ve nükleer silahlanma nükleer stratejiye hakim olan kavramlar olarak yerini almıştır. Bu açıdan nükleer silahlanmanın amacı bir düşmanın varlığı ya da silahlanma da o ülkeyi hedef almak değildir. Nükleer silahın asıl işlevi onu kullanmaktan ziyade, rakibe karşı caydırıcı ve dengeleyici olmasıdır.¹⁹

Atom silahını Manhattan Projesi fizikçileri, soğuk savaşın başlangıcında ilk darbeyi vuranın savaşta galip geleceği, sanayi merkezlerini ve sivil halkı hedefine alan terör silahı olarak belirtmişlerdir. Ancak 1957 tarihinde Sputnik füzesinin fırlatılmasıyla, SB kıtalararası menzile yeteneğine sahip füzeler üretebileceğini kanıtlamış ve Manhattan Projesi fizikçileri çatışan taraflar arasında karşılıklı mahvolma esasına dayalı senaryolar üretmişlerdir. Bu düşünceler esas alındığında ilk darbeye maruz kalan taraf buna cevap verebilir ve çatışma nükleer felaketle sonuçlanabilirdi. Bu iki seçeneğe bağımsız ayrı senaryolar olarak bakıldığında çelişkili bir durum oluşmaktaydı. Bu noktadan bakıldığında kesin sonuç olarak görülen Atom silahı etki etseydi rakibin buna cevap vermesi ve çatışmanın nükleer felaketle sonuçlanması mümkün olmazdı. Brodie (1946) ise, nükleer saldırganı caydırmanın yolunun, nükleer karşılık verme yeteneğine sahip olmakla sağlanacağını ifade etmiştir. Bu düşünce, askeri stratejinin temel amacının daha nükleer silahlar varolmadan önce savaşların kazanılması olduğu, nükleer silahlara sahip olan düşmanlar karşısında ise başlıca amacın savaşların önüne geçilmesi olacağını savunmuştur. (Gündoğdu 2016, s.3)

Günümüzde nükleer silahlanmanın böylesi anlamlara sahip olması oldukça önemlidir. Muhtemel bir nükleer savaş durumunda karşılıklı yok olma teorisi, her iki tarafında kaybedeceğini varsaymakta ve bu durumda devletlerin nükleer silahlara caydırıcılık amacıyla başvurduklarını düşünmektedir. Karşılıklı mahvolma teorisi muhtemel bir saldırı durumunda düşmanın karşılık verme kapasitesine sahip olduğunu belirtmektedir. (Doğanalp 2015, ss.36-37)

¹⁹ Güvenlik Anlayışı ve Ülkelerin Nükleer Silaha Başvurma Nedenleri 2015. <http://eurasian-research.org/tr/research/comments/security/Bezopasnost-Ponimaniye-i-Stranovyye-Prichiny-kontaktiruyushchikh-yadernogo-oruzhiya> [Erişim Tarihi: 16.01.2018]

6.2 ULUSLARARASI HUKUK AÇISINDAN NÜKLEER SİLAHLARIN KULLANIMI

Literatürde sıkça karşılaşılan bir görüşe göre, uluslararası hukukta yasak konmamış şeyler hukuki olarak kabul edilmiştir. Başka kabul gören bir düşüncede ise, nükleer silahlar ve bunların kullanımı, uluslararası insan hakları hukukun ve uluslararası hukukun ihlali anlamına gelmektedir. Bu düşünceye göre nükleer silahların kullanılması sonrası yaratacağı etkiler bizzat insanın inkarı anlamını taşımaktadır. Nükleer tehlikenin tam anlamıyla yok edilmesi yalnızca uluslararası hukukun nükleer silahları yasaklaması ve uluslararası toplumun bunu reddetmesiyle mümkün hale gelir. Bu görüşlerden hareketle nükleer silahların üretimi, test edilmesi, caydırıcı amaçlı kullanılması ya da direk kullanmak amaçlı bulundurulmasının önlenmesi için önleyici bir uluslararası hukuk düzeni gerekli görülmektedir. (Gözlügöl 2013, s.231).

Nükleer silahların sivil ve asker ayrımı olmaksızın kullanımı Uluslararası Silahlı Çatışmalar Hukukuna göre yasaklanmıştır. Bu açıdan bakıldığında sivillere ve çevreye zarar vermediği müddetçe bu silahların kullanımı mümkün görülmektedir. Fakat çevreye zarar vermemek ya da halkın ölümüne yol açmaması gibi bir durum nükleer silahlar açısından mümkün değildir. Aslında genel olarak bakıldığında nükleer silahlara, biyolojik ve kimyasal silahlara kıyasla tam anlamıyla bir kısıtlama getirilmemiştir. Fakat silahsızlanma yolunda yapılan çoğu anlaşmanın nükleer silahları da içerdiği düşüncesi hakimdir. Bu anlaşmalarda daha çok bazı bölgelerde deneme yasakları getiren anlaşmalar olmuştur. (Doğanalp 2015, s.75).

Söz konusu anlaşmalardan bazıları nükleer silahların test edileceği yerlere sınırlama getirmekte ve kutuplarda, denizlerde, deniz altında ve havada nükleer silah testlerine yasaklama getirmektedir.²⁰ Bunlar arasında Nükleer Silahların Atmosferde Deniz Altında ve Uzayda Test Edilmesini Yasaklayan 1963 tarihli Antlaşma ve 1970 yılında yürürlüğe giren Nükleer Silahların Yayılmasını Önleyen ve Nükleer Silahların ve Öteki

---

²⁰ Uluslararası Hukuk Açısından Nükleer Silahların Meşruluğu Nedir? 2008.
<http://ganiyusufoglu.blogcu.com/uluslararasi-hukuk-acisindan-nukleer-silahlarin-mesruluğu-nedir/3332670> [Erişim Tarihi 19.01.2018]

Kitle İmha Silahlarının Deniz Yatağı ve Okyanus Tabanında Yerleştirilmesinin Yasaklanması Antlaşmaları sayılabilir (Çetinkaya 2013, s.9)

Ancak bunlar haricinde nükleer silahların kullanımına bir kısıtlama getiren ya da tam olarak yok etmek amaçlı bir kural uluslararası hukukta bulunmamaktadır. Bu boşluk BM' nin tavsiye niteliğindeki kararına göre, silahsızlanmanın sağlanamamasının temel problemi olarak görülmektedir. Sonraki bölümde değinilecek olan 1996 tarihli divan görüşünde ise, uluslararası hukuki sorumluluklarını yerine getirmeleri ve müzakereleri iyi niyetle yürütmeleri halinde devletlerin nükleer silahlanmayı terkedecekleri savunulmuştur.(Doğanalp 2015, s.74)

6.2.1 BM Hukuku

Nükleer Silahların kullanımının Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, örgütün amaçlarına, ruhuna ve hukukuna aykırı ve Birleşmiş Milletler Anlaşmasının ihlali anlamı taşıdığını belirtmektedir. BM İnsan Hakları Komitesi ise nükleer silahların yalnızca savaş halinde kullanıldığında değil bunlara ek mekanik bir nedenle ya da insanların hatasından kaynaklanabilecek bir sebeple tehlike taşıdığını düşünmektedirler. Bu tarz yaşanabilecek tehlikeler sebebiyle nükleer silahlar insanlığa karşı suç olarak ilan edilmeli ve bu silahların üretilmesi, test edilmesi ya da kullanılması yasaklanmalıdır.

Diğer bir BM örgütü olan Uluslararası Adalet Divanı' da nükleer silahlarla ilgili görüşünde bu silahların kullanılmasının hukukiliğini sorgulamış, kullanma tehdidinde bulunulduğunda ise silahlı çatışmalara uygulanan uluslararası hukuk kurallarına ve nihayetinde insancıl hukukun ilkelerine aykırı olduğunu belirtmiştir. (Gözlügöl 2013, ss.233-234).

Ancak Uluslararası Adalet Divanı, nükleer silah kullanma tehdidi ya da kullanımının hukuka uygunluğu başlığında incelenen BM Genel Kurulu'nun 8 Temmuz 1996 tarihli danışma görüşünde, uluslararası hukukun nükleer silah tehdidine ya da kullanımına her daim izin verir mi sorusuna Alp kaya' nın (1997, ss.105-106) çalışmasında incelediği gibi şu cevaplar verilmiştir.

- A. *Ne yapılageliş, ne de sözleşme kökenli uluslararası hukukta nükleer silah tehdidine ya da kullanımına ilişkin herhangi bir özgül yetkilendirme vardır. (oybirliği)*
- B. *Ne yapılageliş, ne de sözleşme kökenli uluslararası hukukta nükleer silah tehdidine ya da kullanımına ilişkin herhangi bir kapsamlı ve evrensel yasak vardır (üç karşı on bir oy)*
- C. *Nükleer silahlar aracılığıyla BMA' nın 2. Madde 4. Paragrafına aykırı olan ve 51. Maddenin bütün gereklerini yerine getiremeyen bir kuvvet kullanma tehdidi ya da kuvvet kullanma hukuka aykırıdır. (oybirliği)*
- D. *Nükleer silah tehdidi ya da kullanımının, silahlı çatışmalarda uygulanabilir uluslararası hukukun, özellikle uluslararası insani hukukun ilke ve kurallarının gerekleriyle, bunun gibi açıkça nükleer silahlarla ilgili olan anlaşma ve diğer üstlenimlerden kaynaklanan özgül yükümlülüklerle bağdaşır olması gerekir. (oybirliği)*

Genel olarak yukarıdaki maddeler de incelendiğinde nükleer silahların kullanılmasını engelleyen uluslararası bir kural olmadığı gibi aynı zamanda nükleer silahların kullanılmasına da izin veren herhangi bir uluslararası hukuk kuralının bulunmadığını vurgulayan Divan'ın görüşü konuyu daha da karmaşık bir hale getirmiştir. Buradan hareketle bazı yazarlar Divanın bu kararını hukuk boşluğu olarak nitelendirmektedirler.(Taşdemir 2006, s.250)

Bu hukuk boşluğunun giderilmesi yolunda atılabilecek en önemli adım ancak nükleer silahsızlanmaya ilişkin özel bir antlaşma yapılması ile olacaktır. Söz konusu bu tarz bir anlaşmanın yokluğu sebebiyle, nükleer silahlara sahip olmak isteyenler açık ve tam bir yasaklama olmadığı iddiasıyla bu boşluktan faydalanabilmektedirler. Nükleer silah kullanımına ve kullanma tehdidine uygulanan ve teamül olduğu kabul edilmiş milletlerarası insancıl hukukun genel ilkelerinin bile bu hukuk boşluğunu ortadan kaldırmadığı düşüncesi çoğunluk tarafından paylaşılan bir düşünce olmuştur. (Tütüncü 2004, s.14)

6.2.2 Nükleer Silah Kullanımına Uluslararası Tepkiler

Nükleer silahlar ve onların yaratacağı etkilerin korkusu nedeniyle deneme aşamasından itibaren nükleer silahlar büyük tepki görmüştür. Bu konu üzerinde çalışan bilim adamları nükleer silahların savaşlarda kullanılmasına karşı çıkmışlar fakat 2. Dünya Savaşı'nın yarattığı ortam bu silahların kullanılmasını gerekli görmüştür. Bu silahın kullanılmasına karşı olan bilim adamları, soğuk savaş döneminde kurulan dehşet dengesi ve hızlanan nükleerleşme çabalarını engellemek amacıyla nükleerleşme karşıtı hareketler oluşturmuşlardır. NATO' nun Avrupa' ya konuşlandırmak istediği nükleer füzeler daha Soğuk Savaş bitmemişken Avrupalılar tarafından tepki görmüş ve muhalefetle karşılaşmıştır. (İşbilen 2009, ss.100-101).

Bu noktada nükleer silahlar sorununun sadece bazı devletler tarafından değil devlet dışı aktörler tarafından da gündeme alınması, bu sorunun çözülmesinin tek yolunun topyekün nükleer silahsızlanma olduğu ve nükleer silahların imha edilmesinden başka yol olmadığı düşüncesi hakim olmuştur (Denk 2011, s.130).

Bu konuda önemli girişimlerden olan nükleer silahların imha edilmesi konusundaki uluslararası kampanya, kısa adı ICAN nükleer silahların bütün ülkeler tarafından yasaklanmasını öngören bir anlaşmanın derhal imzalanmasını amaç edinmiştir.²¹

Nükleer silah karşıtı olanlar iki farklı görüşe sahiptirler. Bunlardan ilki, 20. Yüzyılda yaşanan savaşlara eklenen nükleerleşmenin verdiği büyük tahribat ve bunlara verilen insani ve ahlaki tepkilerdir. Nükleer enerjinin ortaya çıkardığı atıklar ve bu silahların çevreye verdiği zarar düşüncesi ise diğer bir görüştür. Bu durumda da uluslararası çevreci hareketlerin anti nükleer çalışmaları ön plana çıkmıştır. (İşbilen 2009, s.101).

---

²¹ ICAN Türkiye 2012. <http://icanturkiye.org/hakkimizda/ican-turkiye-hakkinda/> [Erişim Tarihi: 23.01.2018]

6.3 NÜKLEER SİLAHSIZLANMA ÇABALARI

Silahlanma kavramı devletler tarafından dış politikada sıkça başvurulan bir durum olmasına rağmen, silahsızlanma kavramı da bilhassa Soğuk Savaş döneminde dış politikada karşılaşılan bir kavram olmuştur. Silahsızlanmanın buradaki anlamı düşmanı daha fazla silahsızlandırmaktır. Devletler statükolarını korumak ya da güvenliklerini arttırmak amacıyla silahsızlanma yoluna gidebilirler. (Salman 2012, s.32)

Genel olarak baktığımızda olası bir savaş durumunda yalnızca savaşın aktörleri değil bütün devletler tehdit altında kalmaktadır. Bu yüzden burada gerekli en önemli şey ülkelerin güvenliklerinin sağlanmasıdır. Nükleer gücü bulunan ülkeler güvenlik endişesi yaşadıkları durumlarda nükleer gücü olan diğer rakip ülkelere güvenlik tehdidi algılamaları nedeniyle müdahale edebilir duruma gelebilmektedirler. (Zorlu 2014, s.7)

Silahsızlanma yolunda 1960'lardan beri yapılan çalışmalar yumuşama döneminde önemli bir girişim olmakla birlikte alınan sonuçlar verilen çabaların büyüklüğü ile aynı oranda olmamıştır. Öyle ki devletlerin silahlanmaya harcadıkları bütçeler azalmaktan ziyade her yıl daha çok artma eğilimi içine girmiştir. (Armaoğlu 2007, s.323)

Uluslararası Toplumda nükleersizleşme girişimlerinin, çoğunlukla bu güce sahip bulunan devletler öncülüğünde nükleer güce sahip olmayan ülkelerin nükleerleşmesini önlemek amacıyla yapılması uluslararası büyük bir güvensizlik ortamı oluşturmaktadır. Bu girişimlerin başarısızlıkla sonuçlanması da bu sebeptir. Nükleer silahlara sahip olan devletlerin bu gücü bir üstünlük mekanizması olarak kullanmaktan vazgeçmeleri ve bu konuda uluslararası bir hukuk anlaşmasının gerekliliği, nükleer silahsızlanma için en önemli adımı oluşturmaktadır. Yalnızca bu koşullar altında dünyada barış ve adaletin sağlanacağı düşünülebilir. (Gözlügöl 2013, s.242).

Bu problemi çözüme kavuşturmanın yolu yukarıda da belirtildiği üzere bu silahların kullanımının uluslararası düzeyde yasaklanması ve kesin amacının uluslararası çok taraflı bir anlaşmada pozitif hukukla birleştirilmesidir. Böylesi bir anlaşmanın sağlanmasında da en uygun ortam, bu amaç dahilinde oluşturulan nükleer güce sahip aynı düşüncede olan devletlerin bulunduğu diplomatik konferans şeklinde milletlerarası bir yapıdır. (Tütüncü 2004, s.22)

6.3.1 Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı

ABD Başkanı D. Eisenhower nükleer enerjinin kullanımının faydalı yollarda olmasını ve bunun arttırılmasını ancak bu enerjinin askeri amaçlar yolunda kullanılmasının engellenmesini sağlayacak uluslararası bir yapının inşa edilmesini öngördüğü planını BM Genel Kurulu' na 8 Aralık 1953 yılında bildirmiştir. Bu fikir sayesinde uzun uğraşlardan sonra Barış için Atom olarak adlandırılan Uluslararası Atom Enerji Ajansı BM' nin bağımsız bir alt kuruluşu olarak 29 Temmuz 1957 tarihinde kurulmuştur. (Dayday 2007, ss.33-34)

BM dahilinde faaliyet gösteren bu örgüt sayesinde uluslararası bilim ve teknoloji temelli bir yapı oluşturulmuştur. Bu örgütle üye ülkelere nükleer enerjinin barışçıl amaçlarla kullanılması hususunda yardım sağlanmaktadır. Sahip olduğu denetim sistemi sayesinde, nükleer güvenlik standartları oluşturarak devletlerin bu standartlara ne kadar uyduğunu kontrol etmektedir. Atom enerjisinin dünya barış ve refahını arttırmasını sağlamak ve bu yoldaki çalışmalarına hız kazandırmak ajansın temel amacını oluşturmaktadır. Ajansın üstlendiği başlıca görevlerden en önemlisi de atom enerjisinin askeri alanda kullanılmasının önlenmesi olmuştur. (Aydın, Palabıyık, Yavaş 2010, s.96).

Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşması'nın uygulanırlılığının denetlenmesi de ajansın yine önemli görevlerindedir. Antlaşmaya dahil olup nükleer gücü bulunmayan devletler NPT 'nin 3. Maddesi uyarınca anlaşmanın gerekliliklerini yerine getirdiklerini teminen UAEA ile Güvenlik Denetimi Anlaşmaları akdetmişlerdir. Antlaşmaya taraf devletlerin nükleer tesislerinde yine bu anlaşmanın verdiği yetki dahilinde UAEA gözlem ve doğrulama faaliyetleri gerçekleştirmektedir.²²

Yine Atom enerjisinin barışçıl amaçlarla kullanılması hususunda bütün çalışmalara destek vermek, Malzeme, hizmet ve tesislerin sağlanmasında yardımcı olmak, bilimsel ve teknik bilginin değiştirilmesini sağlamak, bilim adamları ve uzmanların eğitimine teşvik vermek, sağlanan yardımları kötü amaçlı kullanımını engellemek ve güvenlik standartları oluşturmak ajansın bilhassa yetki sahibi olduğu konulardır. (Aydın, Palabıyık, Yavaş 2010, ss.96-97)

²² Uluslararası Kuruluşlar Hakkında Bilgiler 2017.
<http://bmviana.dt.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/250456> [Erişim Tarihi: 31.01.2018]

6.3.2 NPT

1957 tarihinde UAEA' nın kurulması sonrasında bile nükleer silahların yıkıcı gücü insanlığı tedirgin etmeye devam etmiştir. Bu dönemlerde yaşanan iki önemli gelişme ABD ve SSCB'yi savaşın eşiğine getiren Füze Krizi ve Çin'in nükleer bir güç olması olmuştur. Bu süreçte nükleer silahların kullanımının artmasının korkunç sonuçlar doğuracağına inanan devletler, nükleer gücü bulunmayan devletlerin nükleerleşmesini önlemek amaçlı olan NPT' ye taraf olduklarını bildirmişleridir.12 Haziran 1968 tarihli NPT 11 maddeden oluşarak, BM Genel Kurulunda yapılan oylama sonucunda 2373 sayılı karar ile kabul edilmiştir. Anlaşma ABD, SB ve Birleşik Krallık olmak üzere üç saklayıcı devlet nezdinde imzaya açılmıştır ve 5 Mart 1970 tarihinde anlaşma yürürlüğe girmiştir. (Süvari 2017, ss.169-170)

Hızla ilerleyen teknoloji sayesinde on yıl içerisinde, ilk başta nükleer silah üreterek test eden ABD, SB, İngiltere, Fransa ve Çin Nükleer Kulüp olarak isimlendirdikleri bir birlik oluşturarak uluslararası alanda nükleer silah arge alanında tek söz sahibi oldular. Ancak bu birliğin üyeleri anlaşmayı önce kendileri çığnemiş ve sonrasında ise çoğu ülkenin bu silahlara sahip olma girişimlerini önleyememiştir. Antlaşmanın 6. Maddesinde tam bir küresel nükleer silahsızlanma talep edilmektedir ancak NPT' ye imza atmış ama nükleer kulübün üyesi olmayan 183 nükleer güce sahip olma hakkı bulunmayan ülkeye, yalnızca barışçıl amaçlı kullanılması halinde her türlü imkan sağlanacağı belirtilmiştir.(Günel, Kılıç [tarih yok] s.2)

1967 yılı öncesi nükleer denemelerde bulunmuş devletler NPT tarafından Nükleer Silaha Sahip olan devletler olarak isimlendirilirken, geriye kalan anlaşmaya üye devletler Nükleer Silaha Sahip Olmayan Devletler olarak isimlendirilmektedir. Bu ikiye ayrılan grubun verdikleri taahhütleri içeren NPT üç sütunlu bir yapıya sahiptir. i) nükleer enerjinin barışçıl amaçla kullanımı, ii) nükleer silahların yayılmasının önlenmesi, iii) nükleer silahsızlanma (Pekar 2017, s.321)

UAEA ile denetim anlaşması imzalayarak NPT' ye üye olan ülkeler, nükleer mühimmat ve tesislerini rapor etmek zorunluluğu altındadırlar. Belirli süre aralığında yaptığı kontrollerle UAEA, bu mühimmat ve tesislerin silah yapımında kullanılıp kullanılmadığını araştırarak tehdit algıladığı durumları Yönetim Kurulu'na bildirerek

BM Güvenlik Konseyi'ne giden süreci başlatabilmektedir. Ancak NPT' nin kurucuları, BM' nin veto yetkisine sahip 5 ülkesi olduğundan burada çifte standart gözlenmektedir.(Dilek 2013, s.10)

Ayrıca bu yukarıda belirtilen araştırma işlemi, ülkelerin sahip oldukları tesislerin belli bir kısmında nükleer malzemelerin sayılmasıyla gerçekleşmektedir. UAEA denetçilerinin tesislerin başka bölümlerine girme hakları yoktur ve denetleme yapamazlar. Ayrıca, UAEA sadece rapor tutmakla yükümlüdür, herhangi bir polis gücüne sahip değildir ve bu sebeple de beyanı yapılmamış tesisleri aramak gibi bir yetki ve sorumluluğu da söz konusu değildir. Sadece UAEA Governörler Kurulu'na şüphe gördüğü durumları bildirerek BM Güvenlik Konseyi'ne giden süreci başlatabilir. 1994 yılında bu sebepli bir kriz Kuzey Kore'de yaşanmıştır (Reshetnikova 2008, s.71).

GÜNCEL KRİZ

7.1 KUZEY KORE’NİN NÜKLEER SİLAH DENEMELERİ

Nükleer çalışmalara 1962 yılında başlayan Kuzey Kore, 1965 ve 1979 yıllarında iki nükleer reaktör meydana getirmiştir.²³ Aynı zamanda 1974 yılında UAEA’ ya da üye olmuş ve tesislerinde denetim yapılmasını kabul etmiştir. Kuzey Kore 1980 ve 1990’lı yıllarda nükleer kapasitesini geliştirmek özellikle de yakıt üretmek hedefli çabalar içerisine girmiştir. 1990’lı yılların ortalarında Kuzey Kore’ nin Yongbyon adlı bölgesinde uranyum zenginleştirmekten uranyum madeni işletmeye, plütonyum ayrıştırmaktan güç reaktörü kurmaya kadar geniş uygulamaları içine alan pek çok tesis kurulmuştur. UAEA tarafından bu tesislere ilk denetim ise 1992 tarihinde gerçekleştirilmiştir.²⁴ 1992 Mayıs’ ın da ilk denetlemesini yapan UAEA, arka arkaya 6 denetleme gerçekleştirmiş ancak Kuzey Kore’ nin nükleer alandaki kazanımlarını askeri amaçlara dönüştürmediği konusunda açık ve net doğrulayıcı bilgilere sahip olamamıştır. Kuzey Koreli devlet yetkilileri ve bilim adamları, askeri amaçlı çabalar içerisinde oldukları yönündeki iddiaları kesin bir şekilde reddederek UAEA’ nın ısrarlı talepleri nedeniyle NPT’ den çekilme kararı aldıklarını bildirmişlerdir. Bu durum karşısında ABD duruma müdahale ederek ülkenin bu yöndeki kararını askıya almasını sağlamıştır. Ancak bunun karşılığı olarak ABD’ nin Kuzey Kore’ ye saldırmayacağı yönünde garanti vermesi gerekmiştir. Bu tarihten sonra olumlu yönde ilerlemeler devam etmiş ve Şubat 1994 itibariyle de iki ülke arasında Çerçeve Anlaşmasının yapılmasına fazlasıyla yaklaşmıştır. Fakat bu gelişmelerden Güney Kore rahatsızlık duymuş, siyasi tansiyon yeniden yükselmiş, ekonomik yaptırımlardan söz edilerek Yarımada üzerinde askeri açıdan hareketli günlerin yaşanmasına sebep olmuştur. Bu sıkıntılı süreçte Jimmy Carter, Kim İl-Sung ile Haziran 1994 te gerçekleştirdikleri üç günlük bir zirve sonucu ortak noktaya varmışlardır. Bu sayede nükleer alanda gerçekleştirilen heyetler arası müzakerelere devam edilmesi mümkün olmuştur.(Kibaroglu 2004, s, 161)

²³ Kuzey Kore Problemi 2017. <http://akademikperspektif.com/2017/05/01/kuzey-kore-problemi/> [Erişim Tarihi: 08.02.2018]

²⁴ Kuzey Kore’nin Üçüncü Nükleer Denemesinin Ardından 2013. <http://www.bilgesam.org/incele/125/-kuzey-kore%E2%80%99nin-ucuncu-nukleer-denemesinin-ardindan/#.Wz6DZNIzblU> [Erişim Tarihi: 12.07.2018]

Görüşmelerden bir süre sonra da 12 Ekim 1994 tarihinde Cenevre’ de Çerçeve Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmayla birlikte Kuzey Kore, masrafsız petrol, ABD ile karşılıklı diplomasi temsilciliği, iki adet doğal su nükleer reaktörü, ekonomik ambargonun ve karşılıklı ticari engellerin ortadan kaldırılması, nükleer saldırılmazlık gibi kazançlara sahip olurken, aynı zamanda nükleer tesislerini hemen dondurmak, doğal su nükleer reaktörlerinin inşası bitince nükleer tesislerini sökmek, NPT’ de ki yükümlülüklerini yerine getirmek, NPT ile üyeliğini sürdürmek ve denetimleri kabul etmek gibi yükümlülükler altına girmiştir. Clinton hükümeti ayrıca anlaşmaya gizli bir madde ekleyerek Kuzey Kore’nin yeni nükleer tesisler inşa etmesinin yasaklandığını ifade etmiştir. Anlaşmayı uygulamak için ise Kore Yarımadası Enerji Geliştirme Organizasyonu (KEDO) adlı bir uluslararası konsorsiyum kurulmuştur. Devam eden süreçte Kuzey Kore büyükelçileri 1 ay içerisinde anlaşmanın uygulanmasını talep etmişler ancak KEDO temsilcileri yeterli süre olmadığı gerekçesiyle bu durumu imkansız görmüşlerdir. Sonrasında ise anlaşmaya varılmış fakat vadedildiği şekilde yeterli finansman sağlanamadığından dolayı Kuzey Kore Dışişleri Bakanlığı temsilcisi yaptığı bir konuşmada ABD’ yi kınamış ve çerçeve anlaşmasının yükümlülüklerini Kuzey Kore’nin yerine getirdiğini buna rağmen ABD’nin anlaşmaya bağlı kalmadığını belirtmiştir. (Tekeli [tarih yok] ss.13-14)

Yaşanan bu gelişmelerden bir süre sonra yeniden bir nükleer krizin yaşanmasına sebep 2000 yılında ABD’ de iktidara gelen Cumhuriyetçi Parti’nin Kuzey Kore’ ye karşı tutumunun Clinton döneminden tamamen farklı olmasıdır. Clinton sonrası iktidara gelen George W. Bush geçmişte uygulanan politikadan ve Çerçeve Anlaşmasından tamamen vazgeçmiştir. Bu yönetim tarafından uygulamaya konulan Bush Doktrinini Kuzey Koreli yetkililerce bir tehdit olarak algılanmıştır. ABD sürekli Kuzey Kore’ nin gizli bir nükleer silah geliştirme eylemi içerisinde olduğunu savunmuş ve Bush tarafından 29 Ocak 2002’ de Kuzey Kore Şer Ekseni olarak adlandırılan rejimlere dahil edilmiştir. Ayrıca ABD’ nin 1994 yılından beri Kuzey Kore’ ye yapılan petrol aktarımını durdurması üzerine Kuzey Kore plütonyum reaktörünü yeniden faaliyete geçirmiş ve UAEA denetçilerini topraklarından çıkarmıştır. ABD’ nin diplomatik temasların gündemde olmadığını belirtmesi sonrasında 2003 yılında Kuzey Kore buna karşılık NPT’ den çekilmiştir. (Khalun 2007, ss.76-80)

Bunlara ilaveten Amerikan İstihbaratının elindeki verilere göre, 1993 yılından itibaren 2003 yılına kadar Kuzey Kore 75 bomba üretecek kadar nükleer materyale sahiptir. Ancak anlaşmanın 2002 yılında geçerliliğini yitirmesiyle Kuzey Kore'nin elinde yalnızca beş bomba üretecek kadar malzemesi kalmıştır. Bu süreçte Kore yönetimi önemli nükleer tesislerinin heba olmasına da izin vermiştir. Aradan geçen zamanla da onları tekrardan faaliyete geçirmesi mümkün olmamıştır. Anlaşmanın yarattığı yükümlülükler nedeniyle milyarlarca dolarlık plütonyum üretim programını iptal etmek zorunda kalmıştır. Pyongyang bu dönemde bomba yapımında kullanılacak bir uranyum zenginleştirme programı fırsatlarının peşindedir ancak yeterli aşamayı kaydedememiştir. George W. Bush hükümeti Pyongyang'ın uranyum zenginleştirme programının operasyonel safhaya geldiğini öne sürmüştü ve bu gerekçeyle anlaşmayı sonlandırmıştır. Mart 2007' de ise Amerikan İstihbaratı bu iddialarının doğru olmadığını açıklayacaktır. (Albayrakoğlu 2017, s.3)

2003 yılında Kuzey Kore'nin NPT' den çekilmesinin ardından, ABD, Japonya, Rusya, Güney Kore ve Kuzey Kore de dahil olmak üzere altı ülkenin katıldığı barışçıl müzakerelere başlanmıştır. Çin'de 2003- 2008 yılları arasında yapılan bu görüşmeler ilerleme göstermesine rağmen, Kuzey Kore'nin silahsızlanması konusunda başarılı olamamıştır. Görüşmeler devam ederken 2005 yılında, ABD' den gelecek yardım, güvenlik garantisi ve ilişkilerin ılımlı bir seyir izlemesi karşılığında Kuzey Kore nükleer programına son vereceğine dair ortak bir bildiriye katılmıştır. Fakat verilen vaatler gerçekleşmemiş ve Kuzey Kore ilk nükleer denemesini 2006 yılında gerçekleştirmiştir. (Pekcan 2015, s.167).

2006 yılında gerçekleştirilen nükleer denemenin ardından, yine Çin'in sürdürdüğü temaslara 2007 yılında Kuzey Kore görüşmelere geri dönmesi için ikna edilmiştir. Ancak önceki görüşmelerde onaylanan Banco Delta Asya'dan gelen fonların tasviyesinde gecikmeler yaşanmasından sonra ilk oturumda önemli bir anlaşma yapılamamış bunların üzerine de fonların iletilmesinde teknik gecikme yaşanmasıyla görüşmeler ertelenmiştir. UAEA ise 2007 yılının Temmuz ayında, 5 megawatt Yongbyon nükleer reaktörünün kapatılıp mühürlendiğini doğrulanmıştır. 2007 yılının Eylül-Ekim aylarında müzakereler tekrardan başladığında, Yongbyon kompleksindeki üç önemli nükleer tesisin devre dışı bırakılması ve Kuzey Kore nükleer faaliyetlerinin

bir listesinin sunulması için bir uygulama planı kabul edilmiştir. Ayrıca Kuzey Kore, nükleer malzemeleri, teknolojiyi veya know-how' ı diğer ülkelere aktarmayacağını taahhüt etmiştir. Devam eden süreçte ise diğer taraflar, Kuzey Kore' ye toplam 1 milyon ton ağır akaryakıt veya benzerlerinin aktarımını ve de diplomatik normalleşme süreçlerinin devamına yardımcı olmayı kabul ettiler. Uygulamada yaşanan sayısız gecikmenin sonrasında Nisan 2008'de ABD ve Kuzey Koreli müzakereciler Singapur' da bir araya gelerek Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetlerinin ele alınacağı 3 adım üzerinde anlaşmışlardır. Kuzey Kore'nin plütonyum programıyla ilgili bir beyannamesi, Washington' un Kuzey Kore uranyum zenginleştirme programı ve Pyongyang'ın nükleer silahlarının diğer ülkelere yayılmasına ilişkin kuşkularını detaylandıran ABD'nin bir mal bildirgesi yayınlaması. Haziran 2008 de devam eden Altılı Görüşmeler nükleer faaliyetler bildirgesinin iletilmesiyle sona ermiştir. Aynı zamanda ABD Başkanı Bush, Kuzey Kore'yi Düşman Yasası ile ticaretten çıkardığını ve devlet teröristleri listesinden çıkarılması konusunda Kongre' ye bildirimde bulunduğunu duyurmuştur. Ancak bir doğrulama sistemi üzerinde anlaşmakta zorluklar yaşanmasıyla ikinci eylem 11 Ekim 2008' e kadar ertelenmiştir. Bir doğrulama sisteminin gerekliliği altı tarafın yayınladığı bir tebliğle teyit edilmiştir. ABD' nin Kuzey Kore' deki sahalarda doğrulama denetimlerine izin vermesi için 11 Ağustos 2008 tarihli öneri de kesin olarak reddedilmiştir. Denetimlerin yalnızca Yongbyon ile sınırlı kalması için ısrar eden Kuzey Kore, devriye eylemlerini tersine çevirdiğini ve yeniden işleme tesisini tekrardan başlatacağını duyurmuştur. Hill' in Pyongyang'ı Ekim ayı başlarında ziyaret etmesinin ardından sözlü bir anlaşma yapılmış ve anlaşma ile Çin, Japonya, Rusya, Güney Kore ve ABD'nin oybirliği ile mutabık kaldığı Yongbyon dışındaki denetimlere izin verilmiştir. Kuzey Kore' nin Yongbyon'daki örneklerin toplanması için sözlü anlaşmada bulunduğunu reddettiği Kasım ayında yeniden gelişme kaydedilmiştir. Aralık ayında altılı müzakerelerin diğer bir oturumunda yeni bir konsensüs sağlanamamıştır. Kuzey Kore, örneklemenin gerçekleşmesi durumunda ikinci aşamada uygulama olmayacağını ileri sürmüştür.²⁵ Tüm bunlar sonrasında uygulanan uluslararası baskılara rağmen 2009 yılında Kuzey Kore, önceden haber verdiği uydu fırlatma işlemini gerçekleştirmiştir.(Hancı,[tarih yok] ss.5-6)

---

²⁵ The Six-Party Talks at a Glance 2018. <https://www.armscontrol.org/factsheets/6partytalks> [Erişim Tarihi: 23.08.2018]

Yukarıda da belirtildiği gibi ilk nükleer denemesini 2006 yılında gerçekleştiren Kuzey Kore takip eden süreçte 2009, 2013, 2016 tarihlerinde yaptığı denemelerle dünyanın dikkatini kendi üzerine çekmeyi başarmıştır. Son olarak 2017 tarihinde tekrardan gündemde yerini alan ülke bugüne kadarki en uzun menzilli füze denemesini yapmıştır. ABD'nin bağımsızlık gününde gerçekleşen denemenin Alaska eyaletine ulaşabileceği bildirilmiştir. Pyongyang'ın kuzeybatısındaki Panghyon' dan ateşlenen füze 930 km ilerleyerek Japon Denizi'ne düşmüştür. Deneme anında dünyanın gündemine oturmuştur. Nükleer denemenin ardından açıklama yapacağını duyuran Kuzey Kore, kıtalararası füzenin başarıyla test edildiğini açıklamıştır.²⁶

7.1.1 ABD'nin Kuzey Kore'ye Yönelik Politikası

Başkan Obama döneminde Kuzey Kore'ye yönelik olarak uygulanan stratejik sabır politikası, ülkenin diplomatik ve siyasi baskı içine alınarak ekonomik yaptırımlara devam edilmesine ve sonucunda rejimin içeriden değişmesini öngörmekteydi. Bu politika ABD tarafının doğrudan müdahaleci bir stratejiye yönelmesinin Kuzey Kore'yle çatışma ortamı yaratabileceği ve nihayetinde nükleer bir savaşın eşiğine gelineceği düşüncesiyle şekillenmiştir. ABD, uluslararası toplumu süreç içerisinde alarak ve provakasyonlara direkt cevap vermeyerek, siyasi baskılar ve ekonomik yaptırımlar yoluyla rejimin tavrını değiştirme düşüncesi içine girmiştir. Ancak uygulanan bu politikanın ve öncesinde uygulanan havuç ve sopa politikasının işe yaramadığı birçok uzman tarafından kabul edilmiştir (Üstün 2017, s.3).

Buna dair bir işarette Obama dönemi Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'un Kuzey Kore'nin nükleer testi sonrası yaptığı açıklamada görülmektedir. Clinton konuşmasında, Kuzey Kore'ye uygulanan stratejik sabır politikasının artık geçerli olmadığını belirtmiştir. Aslında bu açıklama eleştirel bir yaklaşımın ötesinde Kuzey Kore'nin uluslararası kamuoyundaki tavırlarının tahammül edilemez bir hal aldığına göstergesidir.²⁷

²⁶ Kuzey Kore İlk Uzun Menzilli Füze Denemesini Gerçekleştirdi 2015. <https://siyasetdergisi.com.tr/kuzey-kore-ilk-uzun-menzilli-fuze-denemesini-gerceklestirdi/#prettyphoto/0/> [Erişim Tarihi:11.01.2018]

²⁷ ABD Kore Yarımadası'nda Açmazda 2018, <http://aa.com.tr/tr/analiz-haber/abd-kore-yarimadasi-nda-acmazda/854660?amp=1> [Erişim Tarihi: 22.02.2018]

Trump yönetimi iktidara geldiğinde ulusal tehdit ve en şiddetli potansiyel kriz alanı olarak Kuzey Kore'nin nükleer programını görmüşlerdir. Kuzey Kore' nin nükleer denemeleri ve ABD tarafından provakatif olarak tanımlanan uzun menzilli füzeler Trump yönetiminin bu kararını doğrular nitelikte olmuştur. Güçlü Adam imajını korumak ve Obama dönemi politikalarını tersine çevirmek amacı içerisine giren Trump Kuzey Kore' nin tehditlerine aynı sertlikte cevaplar vermiştir. Ayrıca Obama döneminde geçerli olan Stratejik Sabır politikasının terkedildiğini ve yeni politikalar üreteceklerini belirtmiştir. Sonrasında ise 13 Ağustos' ta yayınlanan bir görüş yazısında Savunma Bakanı Mattis ve Dışişleri Bakanı Tillerson, Trump yönetiminin yeni politikasına açıklık getirmişlerdir. (Üstün 2017, s.3)

Mattis ve Tillerson Kuzey Kore tehdidini hızlandıran başarısız stratejik sabır politikasının stratejik mesuliyet politikası ile değiştirildiğini söylemişlerdir. ABD' nin Kore üzerinde rejim değişikliği ya da Kore'nin birleşmesi gibi bir amaç taşımadığını belirten ikili, kampanyanın amacının yalnızca Yarımada'nın silahlardan arındırılması olduğunu belirtmiştir. Askeri seçeneklerle desteklenen diplomasi vurgusu yapılarak yine de aynı zamanda ABD' nin müzakereye açık olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca Çin ve diğer müttefiklerle girişilen işbirliğinin önemi belirtilmiş ve bu durumun devam edeceği ortaya konulmuştur. Bu noktada yeni politikanın çerçevesinin yukarıda belirtildiği gibi gerektiğinde askeri seçeneklerin söz konusu olduğu ancak yine de müzakere kapılarının açık bırakılması şeklinde olacağı gözlenmektedir.²⁸

7.1.2 Kuzey Kore'nin Nükleer Politikasına Karşılık BM'den Gelen Karar ve Yaptırımlar

Tüm dünyada endişen uyandıran Pyonyang Yönetiminin nükleer denemeleri sebebiyle BM Güvenlik Konseyi 2006 yılından itibaren Kuzey Kore' ye yönelik yaptırımlar uygulamaktadır. 2006 yılında nükleer balistik füze denemesi yaptığı iddiasıyla Kuzey Kore' ye Konsey, 1695 ve 1718 sayılı iki BMGK kararını uygulamıştır. BM Şartı'nın güç kullanma yetkisini içeren 7. Bölümü altında düzenlenen 1718 sayılı karar, Kuzey Kore'nin balistik füze ve nükleer silah denemesi yapmasını yasaklayarak, balistik füze

---

²⁸ We're Holding Pyongyang to Account 2017. <https://www.wsj.com/articles/were-holding-pyongyang-to-account-1502660253> [Erişim Tarihi: 26.02.2018]

programına dair bütün hareketlerine son vermesini istenmiştir. Nükleer programların ve sahip olunan bütün nükleer silahların tam anlamıyla yok edilmesinin talep edildiği karar da kitle imha silahı ya da malzeme taşıdığı iddiasıyla Kuzey Kore' ye giden kargo gemilerinin denetlenebileceği ifade edilmiştir.²⁹

2006 sonrası nükleer denemelerine devam eden Kuzey Kore'ye BMGK 1718 sayılı kararı takiben 2009 tarihli 1874, 2013 tarihli 2087 ile 2094 ve 2016 tarihli 2270 sayılı yaptırım kararlarını uygulamıştır.³⁰ Verilen bu kararları açıkça ihlal eden Kuzey Kore'nin 2006 yılından itibaren bu tarihe kadar en güçlü ve 6. Nükleer denemesini gerçekleştirmesi sonrasında da ABD tarafınca hazırlanmış ve Kuzey Kore' ye yeni ekonomik yaptırımlar uygulanmasını isteyen karar tasarısı BMGK' ince oylanmış ve 15 ülkenin lehte oy kullanmasıyla kabul edilmiştir.³¹

2017 yılında BMGK tarafından alınan 2356, 2371, 2375 ve 2397 sayılı bu kararlarla Kuzey Kore'ye yönelik yaptırımların kapsamı genişletilmiştir.³² 2356 sayılı Kuzey Kore'nin nükleer ve balistik füze faaliyetleri ile ilgili çıkan BM kararında Konsey bazı kurum ve kişi isimlerini havi iki liste ilan etmiştir. Adı geçen kurum ve kişiler genellikle nükleer silah ve balistik füze faaliyetleri ile alakalı eylemler içerisindedirler. Karar bu kişi ve kurumlar için geçerli tedbirleri zikretmeyerek önceki kararlara atıfta bulunmuştur.³³

BM' ye üye ülkelerin Kuzey Kore'den kömür, demir ve deniz ürünleri almasını engelleyen tasarı ise BMGK' nin 2371 sayılı kararı ile kabul edilmiştir. Kuzey Kore'nin yaklaşık 3 milyar doları bulan döviz geliri söz konusu bu yaptırımla bir milyar dolara gerileyecektir.³⁴

---

²⁹ Kuzey Kore'ye Yeni Yaptırımlar BM Gündeminde 2016. <http://www.trthaber.com/haber/dunya/kuzey-koreye-yeni-yaptirimlar-bm-gundeminde-228030.html> [Erişim Tarihi: 27.02.2018]

³⁰ Kuzey Kore'ye BM Yaptırımları 2017. <http://www.imib.org.tr/tr/kuzey-koreye-birlesmis-milletler-yaptirimlari/> [Erişim Tarihi: 27.02.2018]

³¹ BM' den Kuzey Kore Kararı 2017. https://www.ntv.com.tr/dunya/bmden-kuzey-kore-karari,XrKCzisGwU-yN1zwqRPXQw?_ref=infinite [Erişim Tarihi: 27.02.2018]

³² Kuzey Kore'ye BM Yaptırımları 2018. <https://www.ihkib.org.tr/tr/bilgi-bankasi/ihkib-duyurular/i-2086> [Erişim Tarihi: 27.02.2018]

³³ 2356 Nolu Güvenlik Konseyi Kararı 2017. <http://hukukkitapligi.com/2017/06/10/2356-nolu-guvenlik-konseyi-karari/#more-272> [Erişim Tarihi: 27.02.2018]

³⁴ Kim Ciddi 2017. http://diplomatikgozlem.com/_haber/kim-ciddi [Erişim Tarihi: 27.02.2018]

2375 sayılı BMGK' nin diğer bir kararı ile uygulanan yaptırımlar ile KDHC' ye tekstil ürünlerinin ihracatının ve sıvı doğalgaz satışının yasaklanması öngörülmektedir. Bunlara ilave olarak yaptırımlar sayesinde Kuzey Kore'ye rafine petrol ürünleri ve ham petrolün satışı sınırlandırılmaktadır. Ayrıca KDHC vatandaşlarının BM üyesi ülkelerin topraklarına girerek burada çalışmalarına dönük yeni çalışma izinleri verilmeyecektir.³⁵

BMGK' nin 2397 nolu son kararı uyarınca da genişletilen yaptırımlar Kuzey Kore'ye yapılan rafine petrol ihraçlarını kapsamaktadır. Yapılan açıklamalarda belirtildiği üzere ülkeye petrol ürünleri ihracatı yıllık 500 bin varil, ham petrol ihracatı ise yıllık 4 milyon varil olarak sınırlandırılacaktır. Makine, tomruk gibi ürünleri Kuzey Kore'nin diğer ülkelere ihraç etmesi yasaklanacak ve yurt dışında çalışan KDHC vatandaşları 24 ay içinde ülkelerine geri dönmek zorunda kalacak ve bu sebeple ülkeye döviz girişi engellenmiş olacaktır.³⁶

Kuzey Kore' ye yönelik bu yaptırım kararları incelendikten sonra ülke ekonomisine de yakından bakmak gerekmektedir. Yukarıda da değindiğimiz gibi 1990' lı yıllardan itibaren ülke için uluslararası bir izolasyon ve sürekli yaptırımlar söz konusu olmasına rağmen, bu yaptırımlarla orantılı olmayan bir şekilde ülke ekonomisinde canlılık gözlenmektedir. Kim Jong-un iktidara gelmesiyle parti yetkililerin koruma ve desteği ile de girişimci ve tüccar sınıfının gittikçe gelişim gösterdiği bildirilmiştir. Bunun bir ispatı da caddelerdeki araç sayısında ve inşaat faaliyetlerinde gözlenen artıştır. Ülke ekonomisindeki özel sektörün payının 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren günümüze kadar yaşanan gelişmelerle yüzde 30 ile 50 arasında seyrettiğini, bununla birlikte nüfusun 1 milyonu geçik bir kısmının, perakende satışı veya yönetici vasfıyla özel kesimde istihdam edildiği tahmin edilmektedir. (Dedekoca 2017, s.1)

Dış Ticaret ise ülke ekonomisinin ayakta durmasını sağlayan unsurların başında gelmektedir. Uygulanan uluslararası ambargolara rağmen ihracatın ithalattan hızlı artış göstermesi dikkat çekmektedir. Kuzey Kore, ihracatının büyük bir bölümünü Çin ile yapmaktadır. (Yılmaz [tarih yok]s.3)

---

³⁵Kuzey Kore: Konsey en son BM Güvenlik Konseyi Kararı Uyarınca AB Yaptırımlarını Güçlendiriyor 2017. <https://www.avrupa.info.tr/tr/eeas-news/kuzey-kore-konsey-en-son-bm-guvenlik-konseyi-karari-uyarinca-ab-yaptirimlerini> [Erişim Tarihi: 28.02.2018]

³⁶BM' den Kuzey Kore'ye Yeni Yaptırımlar 2017. <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42462032> [Erişim Tarihi: 28.02.2018]

Ülke ekonomisi açısından Çin oldukça önemlidir. Olası bir mülteci akını ya da iç savaşa sıcak bakmayan Çin’ de bulunan çoğu firma, Kuzey Kore sınırında işlenen tekstil ürünlerine Çin’ de Üretilmiştir yazası basmaktadır. Taraflar için faydalı olan bu alışverişten oldukça yüksek gelirler elde edilmektedir. Yine Kuzey Kore sularında yapılan deniz mahsulleri avcılığı BMGK yaptırımlarında, Kuzey Kore tekstil ve deniz mahsulleri sektörlerinin kapsam dışı kalmasına dair Çin’in uyguladığı lobiciliğin sayesinde devam etmektedir. Yaptırımları etkisiz hale getiren başka bir durum ise, Kuzey Kore’ ye giden kargo gemilerinin aranma zorunluluğu olmasına rağmen bu ülkeye giden yabancı bandıralı gemiler için bu şartın geçerli olmamasıdır. Yaptırımların aşılmasında diğer önemli unsurlar arasında, paravan firmalar, çoğunlukla Çin Bankalarıyla yapılan ortak girişimler, toplu altın ve nakit aktarımları, Çin firmalarından kiralanarak yaptırıma tabi olan ürünlerin tedariki sayılabilir. Söz konusu anlaşmaların Çinli arabulucuların vasıtasıyla olması nedeniyle tespit etmesi ve engellemesi zor vakalar olarak görülmektedir. BMGK yaptırımlarına dahil olan ülkeler süreci takip etmekte oldukça isteksizdir. Hatta ülkelerinin sınırları içinde Kuzey Kore’ nin yapmış oldukları faaliyetleri izlemekte istekli davranmayarak suç aşık hale geldiğinde de yaptırımları uygulamak konusunda hızlı hareket etmemektedirler. Yine BMGK’ nin yaptırımlarından olan Kuzey Kore’ ye uygulanan Silah Ambargosu’ da ihlal edilmektedir. Devlet ve devlet dışı aktörler 10 yıl gibi bir süredir Kuzey Kore’ den malzeme, silah, hizmet satın almaktadır. Sonuç olarak Kuzey Kore’ nin olası bir nükleer saldırısından Amerikan Yönetimi çekinirken, Çin ise rejimin çöküşünün kendisine olumsuz yansımından çekinmektedir. Bu sebeple Çin yönetimi Kuzey Kore’ ye yönelik yaptırımlara karşı çıkararak taraf olduğu yaptırımları uygulamakta da isteksiz davranmaktadır.(Albayrakoğlu 2017, ss.2-5)

Ancak şunu da belirtmek gerekir ki sınırlı da olsa Çin’in Kuzey Kore’yi bazı alanlarda sıkıştırdığı da görülmektedir. Kuzey Kore’ den yaptığı kömür dışalımını Şubat 2017’ de geçici süreliğine durdurması buna bir örnektir. Bu durum Çin’ in uluslararası yaptırımlara göstermelik ufak bir katkısı olarak adlandırılabilir. Yine 2017 Nisan’ın da Çin’in The Global Times adlı gazetesinin Kuzey Kore’ ye petrol ihracatının

yasaklanması önerisi Çin' in gözdağı amacıyla verdiği bir mesaj olarak görülebilir. (Yılmaz [tarih yok]s.3)

Sonuç olarak baktığımızda Ekonomik ve ticari yaptırımlardan fazlasıyla etkilenip köşeye sıkışmış bir Kuzey Kore portresinin aksine yapılan yatırımlar ve özel teşebbüse açılan kapıların da etkisiyle Kuzey Kore hakkında basında yansıtılanların gerçeği tam anlamıyla yansıtmadığı gözlenmektedir.

7.1.3 Geleceğe Yönelik Çıkarımlar

Pasifik Bölgesinde Pyongyang Yönetiminin gerçekleştirdiği nükleer denemeler, ABD ve bölge ülkelerinin şiddetli eleştirilerine maruz kalmıştır. ABD ve Kuzey Kore arasındaki retorik sertleşmesi, ikilinin birbirlerini nükleer saldırılarla tehdit etmeleri, ve bölgede muhtemel bir nükleer savaşın yaratacağı yıkım potansiyeli ve silahlanma yarışının belirsizliği, uluslararası kamuoyunda ciddi kaygılara neden olmuştur. Yine Kuzey Kore'nin 2006 yılından bu yana nükleer denemelerine tüm uyarılara rağmen devam etmesi üzerine de olası savaş senaryoları gündeme gelmiştir.³⁷

Bu konu üzerine, gittikçe gerginleşen ortamın geleceği nokta hususunda, İngiliz Guardian gazetesi 7 muhtemel senaryo hazırlamıştır. İlki olan Önleyici Savaş senaryosu; Ateş ve öfke seçeneği, Trump'ın söylemiyle önleyici savaş anlamı taşımaktadır. Önleyici Savaşın amacı, Kuzey Kore' ye sert ve ani bir darbe vurarak, kendisini ve müttefiklerini saldırı ihtimaline karşı korumaktır.2. Senaryo Güç Kullanma Yoluyla Dizginlemek; Füze denemelerinin cezasız kalmaması konusunda mutabık olanlar Kuzey Kore' ye caydırıcı mesajlar vererek belli çerçevede misillemelerin olabileceği görüşünü savunmaktadırlar. 3. Senaryo Rejimi Devirmek; ABD ve Güney Kore'nin ortak askeri planlamalarının bir parçasının da Kuzey Kore Rejimini değiştirmek olduğunu savunan görüşler vardır. 4.sü Daha Çok Ekonomik Baskı; Dünyanın en fazla yaptırımına maruz kalmış, en izole ülkelerden bir tanesi de Kuzey Kore'dir. BM tarafından uygulamaya alınan ek yaptırımlar ile de bu durum daha

---

³⁷ Pasifik Bölgesinde Kuzey Kore ile ABD Müttefikleri Arasındaki Nükleer Krizin Tırmanma Tehdidi Bölgesel Ölçekte Bir Çatışmanın Habercisi Olabilir mi? 2018. http://www.bdispolitika.com/Pasifik_Bolgesinde_Kuzey_Kore_ile_ABD_ve_Muttetikleri_Arasindaki_Nukleer_Krizin_Tirmanma_Tehdidi_Bolgesel_Olcekte_Bir_Catismanin_Habercisi_Olabilir_mi_haber-254# [Erişim Tarihi: 05.03.2018]

da derinleşmiştir. 5. Müzakere Masasına Dönüş; Pyongyang Yönetiminin müzakerelere dönüş konusunda oldukça isteksiz davranması üzerine ABD ise müzakerelere yalnızca nükleer denemelerin son bulması halinde başvuracaklarını belirtmiştir. 6.Senaryo Karşılıklı Tavizler; Kuzey Kore' nin nükleer denemelerini sonlandırması halinde Çin ve Rusya tarafından da desteklenen ABD ve Güney Kore'nin askeri tatbikatlarını bitirmesi planı gündeme gelmektedir. Son senaryo ise Ön Koşulsuz Diyalog Kanalı; ABD' de ki önemli Kuzey Kore uzmanlarından Sigfried Hecker, ABD ve Kuzey Kore' den temsilcilerin şartsız olarak bir araya gelmesi ile görüşmelerin başlaması gerektiğini ifade etmiştir.³⁸

Yukarıdaki bu senaryolara ilave olarak her şeyden önce ABD'nin Doğu Asya'da yakın müttefiki olan Japonya ve Güney Kore sorunun savaş yoluyla çözülmesi seçeneğine karşı çıkmaktadırlar. Bu ülkeler savaş çıkması durumunda Kuzey Kore'nin füze çalışmalarının direk hedef olacaklarının, en çok kendilerinin, ekonomilerinin ve alt yapılarının tahribat göreceğinin farkındadırlar. Bu sebeple müttefiklerde savaşın diplomatik yollarla çözülmesinden yanadırlar. İkinci olarak da Kuzey Kore' nin olası bir savaşı ilk başlatan taraf olması halinde, ABD'nin karşı saldırısını meşrulaştıracağı gibi kendi üzerinde de yıkıcı etki oluşturacağına bilincindedirler. Kuzey Kore' nin kurucu lideri Kim Il-sung ile Çin'in ilk başbakanı Zhou En-lai 1961 tarihinde günümüzde de geçerli olan bir anlaşma imzalamışlardır. Bu anlaşmaya göre taraflardan herhangi biri, başka bir ülkenin işgaline maruz kalırsa diğer taraf yardımda bulunacaktır. Ancak anlaşmaya taraf ülkelerin savaşı başlatan taraf olmaları halinde bu koşul geçersiz sayılmaktadır. Bu sebeple Pyongyang'ın muhtemel bir saldırı gerçekleştirmesi durumunda Çin'in koşulsuz olarak destek vermesi imkansız gözükmektedir. Bu durumda Çin'in büyük korkusu olan kitlelerin sınırlara yığılması durumu da Rusya' nın da desteğiyle kaçakların iadesi anlaşmasına sadık kalınmayacağını belirterek caydırıcılık sağlamak hususunda çözüm oluşturulabilir.(Albayrakoğlu 2017, s.6) Bu sebeple Guam Adası dahil ABD hedeflerinden herhangi birine saldırıya Kuzey Kore'nin cesaret edemeyeceği açıkça gözlenmektedir. Yine belirtmelidir ki ABD ve Kuzey Kore arasında nükleer silahların

---

³⁸ Kuzey Kore Krizi: 7 Olası Senaryo 2017. <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40883179> [Erişim Tarihi: 05.03.2018]

kullanılması sadece bölgeyle sınırlı kalmayacak, bütün dünya için yıkıcı bir etki oluşturacaktır.³⁹

Yukarıda ki senaryolardan da yola çıkarak bir analiz yapıldığında Trump ve Kim Jong-Un' un arasında yakın zamanda gerçekleştirilen Singapur Zirvesi tarihi bir öneme sahiptir. Konunun başında da belirtildiği üzere birbirlerine katı söylemlerde bulunarak tehditler savuran bu iki liderin aynı masaya oturmaları bile büyük bir gelişme olarak görülmektedir. Ancak şunu da belirtmek gerekmektedir ki Kore Sorununun bir sonuca vardığı ya da Kore Yarımadasının nükleerden arındırılması konusunda net bir adım atıldığı Singapur Zirvesi için söylenemez. Zirve sonrası açıklanan ortak bildiri metninde, Trump ile Kim arasında gerçekleştirilen görüşmenin iyi niyet beyanıyla sınırlı kaldığı da gözlenmektedir. Kim Jong-Un ülkesinin nükleerden arınmasına güçlü ve tereddütsüz bağlılığını beyan etmiş, Trump ise, KDHC' ye güvenlik garantisinde bulunmuştur. ABD' nin istediği Kuzey Kore' nin nükleer silahlardan tamamiyle vazgeçmesi Kuzey Kore ise buna ön koşul olarak güvenlik tehditlerinin ortadan kalkmasını istemektedir. Ancak yayınlanan metinde, güvenlik tehditlerinin ne olduğuna ya da tehdidin ortadan kalkması için ABD' nin nasıl bir garanti vereceğine dair hiçbir veri bulunmamaktadır. Sonuç olarak zirveden anlaşılan ikilinin niyetlerinin iyi olduğu yönündedir ancak sürecin nasıl devam edeceğine dair kesin bir kanı yoktur. Singapur Zirvesi bir başlangıç olarak kabul edildiğinden görüşmelerin ileride de devam etmesi öngörülmektedir. Kim Jong-Un açısından bu zirve kazançlı olmuştur. ABD ile aynı şartlarda masada bulunma imkanı elde etmiştir. Bir diğer nokta ise ABD- Güney Kore askeri tatbikatları için söz almayı başarmıştır. Son olarak belirtmek gerekir ki uzmanlara göre ABD ve Kuzey Kore her konuda mutabık olsalar dahi yarımadaanın silahlardan tam olarak arındırılması uzun bir süreçtir. Bu süreç her an çökme tehlikesini de içinde barındırmaktadır. İkili arasında ki iyi niyet beyanına rağmen sonraki süreç hakkında fikir ayrılıkları olması beklenmektedir. Önceki dönemlerden de anlaşılacağı üzere zirvenin önce iptal edilmesi tekrar tehditvari mesajlar ve sonrasında zirvenin gerçekleşmesi ileriki dönemlerde de ilişkilerin böyle bir dalgalı seyrinde olacağı mesajını vermektedir.(Atlı 2018, ss.1-3)

---

³⁹ ABD Kuzey Kore Gerilimi Nereye Çıkar 2017. <http://www.karar.com/gorusler/dr-umit-alperen-yazdi-abd-kuzey-kore-gerilimi-nereye-cikar-569850> [Erişim Tarihi: 05.03.2018]

8.SONUÇ

ABD, Güney Kore ve Japonya'yı defalarca haritadan silmekle tehdit eden Kuzey Kore, nükleer ve balistik füze programlarına gerekçe olarak Washington'un saldırgan tutumunu göstermiştir. Kuzey Kore yönetiminin tehdit oluşturan bu denemelerine karşın, BM Güvenlik Konseyi yeni yaptırımlar uygulama kararı vermiş ve bu karar Kuzey Kore Dışişleri Bakanlığınca sert bir dille eleştirilmiştir. Bakanlık bu yaptırımların tam anlamıyla Kuzey Kore'yi ekonomik ablukaya aldığını, ABD' nin Pyongyang Yönetimi'nin nükleer gücünden çekindiğini ve bu sebeple öfkeyle hareket ederek gittikçe daha da sertleşen yaptırımlar uygulamaya çalıştığını belirtmişti. Uzun süreler bu şekilde devam eden karşılıklı restleşmeler sonrasında ise ilişkiler dalgalı bir şekilde yumuşama eğilimi içerisine girmiştir. Önceleri Kuzey Kore ve Güney Kore arasındaki 2018 Kış Olimpiyatlarına Kuzey'den heyet gönderilmesi ve ardından Güney Kore'nin Kim Jong-un ile görüşmesi için Kuzey Kore'ye özel bir heyet göndermesi bunda önemli bir etken olurken heyetin Kim'in özel mesajlarını Washington yönetimine aktarması arabuluculuk konusunda önemli bir adım olmuştur

Uzun süre Kuzey Kore'yi Asya Pasifik'te barış ve güvenliğe büyük bir tehdit olarak gören ABD Yönetimi, Kuzey Kore'nin nükleer silahlardan tamamiyle vazgeçene kadar yönetimle doğrudan görüşme yapmayı reddetmiştir. Ancak bu şekilde işleyen süreç yukarıda belirtildiği gibi dalgalı bir seyir izlemiş ve sonunda Güney Kore Ulusal Güvenlik Danışmanı Chung Eui-Yong Kuzey Kore'nin bundan sonra nükleer ve balistik füze denemesi yapmaktan kaçınacağı vaadinde bulunduğunu bildirmiştir.

Son olarak ise Chung Eui-Yong' un yine Trump'a Kim Jong-un' un görüşme talebini iletmesi ve ABD Yönetimi tarafından talebin onaylanması ile yaklaşık bir görüşme zamanının verilmesi uluslararası kamuoyunu oldukça şaşırtmıştır. ABD Başkanları ile yüz yüze görüşmek için Kuzey Kore daha öncelerinde de defalarca talepte bulunmuş

ancak diğerk başkanlar bunun sebebinin Pyongyang'ın iki ÷lke arasında denklik sağlama çabası olarak görmüş ve kabul etmemiştir.⁴⁰

Ancak söz konusu olan ortamda Trump'ın bu talebi kabul etmesi dış ilişkilerde olabilecek en cesur adımlardan biri olarak gör÷lmektedir. Şimdiye kadar seçimlerde vaat ettiği sözleri tam anlamıyla yerine getiremeyen Trump yönetimi bu soruna kalıcı bir çözüm getirirse kendi açısından oldukça büyük bir prestij sağlayacak gibi görünmektedir.⁴¹ Sorunun çöz÷lmesi halinde Kim Jong-un'da kendi halkı nezdinde itibar kazanırken ABD ile görüşmesi ile de uluslararası kamuoyunda kendini ispatlamış olacağı düşün÷lmektedir. Bu noktada atılan adımlar karşılıklı olarak verilen tavizler ile taraflar için fayda sağlayacak gibi görünmektedir.

Gelinen bu son noktada Kuzey Kore'nin analizi yapıldığında Kim Rejiminin nükleer silahlanmaya son dönemlerde bu derece büyük önem vermesi saldırı amacından ziyade, rejimin güvenliğini garanti altında tutmak, ABD ve ABD'nin Doğu Asya'daki müttefikleri karşısında caydırıcı bir güç olarak durmak ve dış politikada, özellikle Çin ve ABD gibi büyük güçlerle olan münasebetlerinde, pazarlık gücünü arttırmak gibi sebeplerle sahip olmak istediğini gözlemleyebiliriz. Kuzey Kore'nin son zamanlardaki söylemleri de incelendiğinde asıl amacın belirtildiği gibi öncelikle güvenlik garantisi sonrasında ise ülkenin sosyo-ekonomik ilerlemesini yavaşlatan uluslararası yaptırımları püskürterek pazarlık masasında kazançlı çıkmak olduğu düşüncesi hakim olmaktadır. Dünyanın en kapalı ÷lkelerinden olan Kuzey Kore'nin kendisinden fazlasıyla güçlü olan komşuları ve özellikle ABD karşısında bu derece saldırgan tavırlar göstermesi, Kim Rejiminin kendi varlığını en önemli dış politika amacı olarak tanımlamasından yani yine güvenlik sorunundan ve bu amacı yolunda nükleer silah edinme isteğinden ayrı düşün÷lemez. Kuzey Kore, ABD tarafından düşman ilan edilerek varlığına son verilen

---

⁴⁰Kim Yong-un: Amaç ABD ile Askeri bir Denklik Kurmak 2017. <https://www.evrensel.net/haber/332569/kim-jong-un-amac-abd-ile-askeri-bir-denklik-kurmak> [Erişim Tarihi: 20.04.2018]

⁴¹Trump- Kuzey Kore Görüşmeleri: 21. Yüzyılın En Büyük Siyasi Kumarı 2018. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43343586> [Erişim Tarihi: 07.06.2018]

lkeler üzerinden yola çıkararak nükleer silahlarını rejiminin devamı için en önemli gerekçesi olarak görmüştür.⁴²

---

⁴² Tarık Oğuzlu Yazdı: Kuzey Kore Krizi ve Küresel Yansımaları 2017.
<http://www.karar.com/gorusler/tarik-oguzlu-yazdi-kuzey-kore-krizi-ve-kuresel-yansimalari-593823#>
[Erişim Tarihi: 01.04.2018]

KAYNAKÇA

Kitaplar

Arı, T., 2013. *Uluslararası ilişkiler teorileri*. 8. Baskı. Bursa: MKM Yayıncılık

Armaoğlu, F., 1999. *20.yüzyıl siyasi tarihi*. 11.Baskı. İstanbul: Alkım Basım

Aydın, M., Palabıyık H. ve Yavaş H., 2010. *Nükleer enerji ve sosyal kabul*.

Ankara: Usak Yayınları

Chomsky, N., 2006. *Failed States*. New York: Metropolitan Books

Çolakoğlu, S., 2013. ABD'nin Asya Pasifik Politikası. *Amerikan Dış Politikası*.2. Baskı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, ss. 199-217

Denizli, A.,1994. *Kore harbinde türk tugayları*. Ankara: Genelkurmay Basımevi

Donnelly, J., 2013. Realizm. *Uluslararası İlişkiler Teorileri*. 5.Baskı. İstanbul: Küre Yayınları, ss.53-82

Gözen, R. (Ed.). 2013. *Amerikan dış politikası*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını

İşbilen, E., 2009. *Nükleer satranç*. İstanbul: Ozan Yayıncılık

Kaya, E. H., 2017. Neorealist kuram çerçevesinde uluslararası nükleer güvenlik. *Uluslararası ilişkilerde güvenlik kuramları ve sorunlarına temel yaklaşımlar*. London: Transnational Press London

Kissenger, H., 2000. *Diplomasi*.2. İ.H, Kurt, İstanbul: Kültür Yayınları, (orijinal basım tarihi 1994)

Koylu, Z., 2011. 20.Yüzyıldan 21.Yüzyıla: Savaşlar, Barış ve Küreselleşme Dönemi. *Uygarlık Tarihi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, ss.366-389

Öke, K., 1990. *Unutulan savaşın kronolojisi*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları

Potyemkin, V., 2009. *Uluslararası ilişkiler tarihi*. 2. A. Tokatlı (Çev.), İstanbul: Evrensel Basın Yayın, (orijinal basım tarihi 2009)

Sander, O., 2003. *Siyasi tarih ilk çağlardan 1918'e*. 12. Baskı. İstanbul. İmge Kitabevi

Sivas, H., (Ed.). 2011. *Uygarlık tarihi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını

Taşdemir, F., 2006. *Uluslararası terörizme karşı devletlerin kuvvete başvurma yetkisi*. Ankara: Usak Yayınları

Yakut, K., 2013. İkinci dünya savaşı. *Siyasi Tarih*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, ss.142-170

Sürekli Yayınlar

- Akdoğan, M. ve Bilgin, T., 2016. Kore Savaşı'na Bilecik ve Çevresinden Katılanlar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. **9(44)** ss.374-379
- Akkor, M., 2017. II. Dünya Savaşı'nın Sonu ve Truman Doktrini'nin Ortaya Çıkışı. *Uluslararası Türk Araştırmaları Dergisi*. **2(2)**. ss.2-17
- Albayrakoğlu, E.P. 2017. Kuzey Kore ile İlgili Doğru Bilinen Yanlışlar. *C4Defense Dergisi*. **53**
- Alpkaya, G. 1997. Nükleer Silahlar ve Uluslararası Adalet Divanı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. **52** (1), ss.105-115
- Anzerlioğlu, Y. 2008. Tokyo Türk Maslahatgüzarının Değerlendirmeleriyle Mançukua Devleti (1931-1933). *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*. (41), ss.1-16
- Bagheri, S. 2014. Uluslararası İnsancıl Hukuk ve Terörizme Karşı Nükleer Silahların Kullanımı. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. (3-4), s.913
- Baylis, J., 2008. Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı. *Uluslararası İlişkiler Akademik Dergi*. **5(18)** ss.69-85
- Cevzilliler, E. & Öncü, A.S., 2015. Birinci Dünya Savaşı'ndan Sonra Avrupa Barışı İçin Önemli Bir Adım: Locarno Konferansı. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*. **5** (9) s.1-38
- Dayday, N., 2007. Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (UAEA). *Stratejik Araştırmalar Dergisi*. (10). s.32-39
- Denk, E. 2011. Bir Kitle İmha Silahı Olarak Nükleer Silahların Yasaklanmasına Yönelik Çabalar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. **66(3)**, ss.93-136
- Dönmez, S. 2017. Kuvvet Kullanma Kapsamında Ön Alıcı ve Önleyici Saldırı Kavramları. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*. **3(3)**, ss.8-15

- Durak, G. 2015. Türk ve Dünya Basınında Kore Savaşı ve Türkiye. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. **8** (36), ss.323-339
- Emiroğlu, H., 2007. İkinci Dünya Savaşı'na Giden Süreçte Küresel ve Bölgesel Aktör-Devlet Davranışlarının Çözümlemesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.**1**(14). ss.64-88
- Erkan, B. A., 2010. Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği Arasındaki Soğuk Savaş Yıllarında Amerikan Dış Politikası. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. **8**(1). ss.183-194
- Gökçe, Ö. ve Gökmen, E., 2016. 1897-1910 Kore'nin Politik Durumu ve Dehan İmparatorluğu. *DTCF Dergisi*. **56**(2) ss. 93-110
- Gözlügül, S.V. 2013. Nükleer Korku Gölgesinde Uluslararası Barış ve Güvenlik. *Ankara Barosu Dergisi*. (2), ss, 223-245
- Gündoğdu, E. 2016. Uluslararası İlişkilerde Caydırma Teorisi. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*. (4) (2), ss.1-22
- Haytoğlu, E., 2002. Kore Savaşı ve Denizli Kore Şehitleri ve Gazileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. **1**(11). ss.76-115
- Karabulut, A.& Değer, F.,2015. Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı ve Realist Yaklaşımına Genel Bakış. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. **2**(2), ss.70-79
- Karaosmanoğlu, A., 1996. Nükleer Stratejinin İlk On Yılı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. **51**(1), ss.324-346
- Kıbaroğlu, M., 2004. Kuzey Kore' nin Nükleer Silah Programı. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*. **1**(1), s. 154-172
- Pekar, Ç., 2017. Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşması Çerçevesinde Nükleer Teknolojinin İki Yüzlü Yapısı. *Yönetim Bilimleri Dergisi*. **15**(29), ss.319-337

- Sancak, K., 2013. Güvenlik Kavramı Etrafındaki Tartışmalar ve Uluslararası Güvenliğin Dönüşümü. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. (6)* s.124-134
- Süvari, K. 2017. Türkiye'nin Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi(NSYÖ) Antlaşmasına Katılımı: Nedenleri ve Etkileri. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 17(2)*, ss. 167-194
- Tütüncü, A.N., 2004. Nükleer Silahların Kullanımının Yasaklanması Sorunu. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 4 (2)*. ss.9-26
- Üstün, K. 2017. Kuzey Kore Krizi ve Trump'ın Stratejik Mesuliyet Politikası. *Seta Perspektif (178)*, ss.1-6
- Yaman, A.E., 2005. Kore Savaşı'nın Türk Kamuoyuna Yansıması. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi. 37 (38)*. ss.231-245
- Yılmaz, S., 2011. Asya Pasifik Güvenliği. *2023 Dergisi. (144)*. s.1-9
- Yılmaz, M.E., 2007. Westphalia'dan Günümüze Savaş. *Uluslararası İlişkiler. 4 (14)*, ss.17-38
- Zorlu, K., 2014. Nükleer Silahsızlanma Sürecinde Kazakistan'ın Girişimleri ve Nursultan Nazarbayev'in Liderlik Rolü. *Eko Avrasya Dergisi. (28)* ss.7-9
- Waltz, K., 2008. Uluslararası Politikanın Değişen Yapısı. *Uluslararası İlişkiler Akademik Dergi. 5(17)*, ss. 3-44

Diğer Yayınlar

- AB, Kuzey Kore: Konsey en son BM Güvenlik Konseyi Kararı Uyarınca AB Yaptırımlarını Güçlendiriyor 2017. <https://www.avrupa.info.tr/tr/eeas-news/kuzey-kore-konsey-en-son-bm-guvenlik-konseyi-karari-uyarinca-ab-yaptirimlarini> [Erişim Tarihi: 28.02.2018]
- Acer, Y., 2008, Uluslararası Hukuk Açısından Nükleer Silahların Meşruluğu Nedir?, <http://ganiyusufoglu.blogcu.com/uluslararasi-hukuk-acisindan-nukleer-silahlarin-mesruluğu-nedir/3332670> [Erişim Tarihi 19.01.2018]
- Acu, T., 2016, *Geçmişten Günümüze Çözüm Önerileri ve Gelişmeleri ile Nükleer Silahlanma Sorunu*. Tuiç Akademi, <http://www.tuicakademi.org/gecmisten-gunumuze-nukleer-silahlanma-sorunu/> [Erişim Tarihi: 09.01.2018]
- Akyol, M., 2009, *Kuzey Kore'yi Tanıyalım*. <http://www.mustafaakyol.org/index.php/blog/turkce-yazilar/668-kuzey-koreyi-tanyalm-i-131> [Erişim Tarihi: 03.02.2018]
- Alperen, Ü., 2017. ABD Kuzey Kore Gerilimi Nereye Çıkar. *Karar*, [online] 14 Ağustos 2017, <http://www.karar.com/gorusler/dr-umit-alperen-yazdi-abd-kuzey-kore-gerilimi-nereye-cikar-569850> [Erişim Tarihi: 05.03.2018]
- Atlı, A., 2018. Singapur Zirvesi Uzun Yolun Başlangıcı. *Şark Ekpresi*, <http://www.sarkekspresi.com/2018/06/singapur-zirvesi-uzun-yolun-baslangici/> [Erişim Tarihi:08.07.2018]
- Atlı, A., 2017. Kore'de ki Krizin Görünmeyen Yüzü. *Şark Ekpresi*, <http://www.sarkekspresi.com/2017/10/koredeki-krizin-gorunmeyen-yuzu/> [Erişim Tarihi:08.07.2018]
- Atlı, A., 2015. Kuzey Kore Nasıl Ayakta Duruyor?. *Şark Ekpresi*, <http://www.sarkekspresi.com/2015/07/kuzey-kore-nasil-ayakta-duruyor/> [Erişim Tarihi:08.07.2018]

Baysan, G., 2016, Kore Harbi Öncesi Genel Durum Kasım -1950. Türk Tarihi Araştırmaları, <https://www.altayli.net/kore-harbi-oncesi-genel-durum-kasim-1950.html>. [Erişim Tarihi 06.10.2017]

BBC. 2017. *BM' den Kuzey Kore'ye Yeni Yaptırımlar*. [internet]. <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42462032> [Erişim Tarihi: 28.02.2018]

BBC. 2017. *Kuzey Kore Krizi: 7 Olası Senaryo*. [internet]. <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40883179> [Erişim Tarihi: 05.03.2018]

BM' den Kuzey Kore Kararı 2017. https://www.ntv.com.tr/dunya/bmden-kuzey-kore-karari,XrKCzisGwU-yN1zwqRPXQw?_ref=infinite [Erişim Tarihi: 27.02.2018]

BBC. *Trump- Kuzey Kore Görüşmeleri: 21. Yüzyılın En Büyük Siyasi Kumarı* [internet]. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43343586> [Erişim Tarihi: 07.06.2018]

Çelik, İ., Soğuk Savaş Dönemi; Nato' nun Kurulması ve Türkiye'nin Bu İttifaka Dahil Olması.

Academia:https://www.academia.edu/2914375/So%C4%9Fuk_Sava%C5%9F_D%C3%B6nemi [Erişim Tarihi 06.10.2017]

Çetinkaya, M. S., 2013. Küresel Sistemdeki Değişiklikler ve Birleşmiş Milletler: Reform Tartışmaları. Academia:

https://www.academia.edu/7421063/Mustafa_Said_%C3%87etinkaya_-_K%C3%BCresel_Sistemdeki_De%C4%9Fi%C5%9Fiklikler_ve_Birle%C5%9Fmi%C5%9F_Milletler_Reform_Tart%C4%B1%C5%9Fmalar%C4%B1 [Erişim Tarihi 06.10.2017]

Çolakoğlu, S., (2003).Kuzeydoğu Asya Bölge Sisteminde Kuzey ve Güney Kore Soğuk Savaş Sonrası Dönem (1991-2001). *Doktora Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi SBE

Dedekoca, E., 2017. ABD Gölgesinde Çin-Kuzey Kore İlişkisi. Anka Enstitüsü. <http://ankaenstitusu.com/abd-golgesinde-cin-kuzey-kore-iliskileri/> [Erişim Tarihi: 08.07.2018]

- Dış Politika. 2018. *Pasifik Bölgesinde Kuzey Kore ile ABD Müttefikleri Arasındaki Nükleer Krizin Tırmanma Tehdidi Bölgesel Ölçekte Bir Çatışmanın Habercisi Olabilir mi?*. [internet].
[http://www.bdispolitika.com/Pasifik Bolgesinde Kuzey Kore ile ABD ve Muttetikleri Arasindaki Nukleer Krizin Tirmanma Tehdidi Bolgesel Olcekte Bir Catismanin Habercisi Olabilir mi ,haber-254#](http://www.bdispolitika.com/Pasifik_Bolgesinde_Kuzey_Kore_ile_ABD_ve_Muttefikleri_Arasindaki_Nukleer_Krizin_Tirmanma_Tehdidi_Bolgesel_Olcekte_Bir_Catismanin_Habercisi_Olabilir_mi_haber-254#) [Erişim Tarihi: 05.03.2018]
- Dilek, O., (2013). İran'ın Nükleer Programları Kriz ve Türkiye. *Yüksek Lisans Tezi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi İİBF
- Doğanalp, T., (2015). Uluslararası Hukukta Silahsızlanma ve Nükleer Silahlar. *Yüksek Lisans Tezi*. Gaziantep: Zirve Üniversitesi SBE
- Doğan, G., (2004). Kamuoyunda Kore Savaşı. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi SBE
- Egeli, S., 2017, 21. *Yüzyılda Nükleer Silah Çıkmazı*. Anadolu Ajansı, <http://aa.com.tr/tr/analiz-haber/21-yuzyilda-nukleer-silah-cikmazi/901753> [Erişim Tarihi 07.11.2017]
- Erhan, Ç., 2017, Kuzey Kore Problemi. Akademik Perspektif. <http://akademikperspektif.com/2017/05/01/kuzey-kore-problemi/> [Erişim Tarihi: 08.02.2018]
- Eurasianresearch.org.2015.*Güvenlik Anlayışı ve Ülkelerin Nükleer Silaha Başvurma Nedenleri* [internet]. <http://eurasian-research.org/tr/research/comments/security/Bezopasnost-Ponimaniye-i-Stranovyve-Prichiny-kontaktiruyushchikh-yadernogo-oruzhiya> [Erişim Tarihi: 16.01.2018]
- Euronews. 2018. *Kuzey Kore ABD ile İlişkilerini Normalleştirmeyi ve Nükleer Silahtan Vazgeçmeyi Kabul Etti*. [internet].<http://tr.euronews.com/2018/03/06/guney-kore-den-kuzey-e-tarihi-ziyaret> [Erişim Tarihi: 05.03.2018]
- Gökhan, Ö., 2014, *Soğuk Savaş Döneminde Karşılaştırmalı Türk ve Amerikan Dış Politikası*. Akademik Perspektif,

<http://akademikperspektif.com/2014/01/07/soguk-savas-doneminde-karsilastirmali-turk-ve-amerikan-dis-politikasi/> [Erişim Tarihi:26.12.2017]

Greenpeace Akdeniz. 2013. *Nükleer Silahlanma İnsanlığı Tehdit Ediyor*. [internet].
<http://www.greenpeace.org/turkey/tr/news/nukleer-silahlanma-insanligi-tehdit-ediyor-050313/> [Erişim Tarihi: 13.01.2018]

Gün, M., 2015. Uluslararası Kuruluşlar Hakkında Bilgiler. Türkiye Cumhuriyeti BM Viyana Daimi Temsilciliği.
<http://bmviyana.dt.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/250456> [Erişim Tarihi: 31.01.2018]

Günel, İ. & Kılıç, H., Nükleer Santraller ve Nükleer Silahlar. İstanbul: nükleersiz.org

Güneş, M. 2015. Harput'un Kore Savaşı Kahramanı: Albay Celal Dora. *Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Uluslararası Harput'a Değer Katan Şahsiyetler Sempozyumu*. 14-16 Mayıs 2015 Elazığ, ss.495-514

Güven, C., (2007). Sebep ve Sonuçlarıyla Kore Savaşı ve Türkiye. *Yüksek Lisans Tezi*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi SBE

Hancı, Y., 2017. Kuzey Kore'nin Nükleer Tarihi. Tesad:
<https://www.tesadernegi.org/kuzey-korenin-nukleer-tarihi-kore-savasi-yazi-dizisinin-3-yazisi.html> [Erişim Tarihi 06.10.2017]

Hukuk Kitaplığı. 2017, 2356 Nolu Güvenlik Konseyi Kararı. [internet].
<http://hukukkitapligi.com/2017/06/10/2356-nolu-guvenlik-konseyi-karari/#more-272> [Erişim Tarihi: 27.02.2018]

ICAN Türkiye. 2012. İcan Türkiye Hakkında <http://icanturkiye.org/hakkimizda/ican-turkiye-hakkinda/> [Erişim Tarihi: 23.01.2018]

İHKİB, Kuzey Kore'ye BM Yaptırımları 2018. <https://www.ihkib.org.tr/tr/bilgi-bankasi/ihkib-duyurular/i-2086> [Erişim Tarihi: 27.02.2018]

İMİB, Kuzey Kore'ye BM Yaptırımları 2017. <http://www.imib.org.tr/tr/kuzey-koreye-birlesmis-milletler-yaptirimlari/> [Erişim Tarihi: 27.02.2018]

- İsyandan. 2016. *Avrasya'nın Emperyalist Paylaşımı ve Savaş Tehdidi*.
<http://isyandan.org/makaleler/avrasyanin-emperyalist-paylasimi-ve-savas-tehdidi/>
[Erişim Tarihi 31.10.2017]
- Kanapiyanova. Z., (2012). Küreselleşme ve Uluslararası Nükleer Politikalar. *Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: Ege Üniversitesi SBE
- Khalun. A., (2007). Kuzey Kore'nin Nükleer Politikası. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi SBE
- Karar. 2017. *Tarık Oğuzlu yazdı: Kuzey Kore Krizi ve Küresel Yansımaları*. [internet].
<http://www.karar.com/gorusler/tarik-oguzlu-yazdi-kuzey-kore-krizi-ve-kuresel-yansimalari-593823#> [Erişim Tarihi: 01.04.2018]
- Korea.net. 2015. *Kore Gerçeği: Kore'nin Dünü ve Bugünü*. [internet]. www.korea.net
[Erişim Tarihi: 05.10.2017]
- Korea Turkey Business Association. 2013. *Kore Tarihi*.
<http://www.kotuba.org/sayfa.aspx?m=4&id=21> [Erişim Tarihi 05.10.2017]
- Kuzey Kore: ABD Nefretinin Kökeni. 2017. <http://www.dw.com/tr/kuzey-kore-abd-nefretinin-k%C3%B6keni/a-40367439> [Erişim Tarihi 05.10.2017]
- Levent, S., (2009). Cumhuriyet Gazetesine Göre İkinci Dünya Savaşı Öncesi Türk Basınında Japonya (1933-1939). *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi SBE
- Mattis, J. & Tillerson R., 2017. We're Holding Pyongyang to Account. *The Wall Street Journal* [online] 13 Ağustos 2017 <https://www.wsj.com/articles/were-holding-pyongyang-to-account-1502660253> [Erişim Tarihi: 26.02.2018]
- Mehmet, İ., 2014. *George Frost Kennan*. Tuiç Akademi,
<http://www.tuicakademi.org/george-frost-kennan/> [Erişim Tarihi: 26.12.2017]
- Metin, A., 2014, Kuzey Kore'de Eğitim ve Propaganda. Celebialper.com [online],
<http://www.celebialper.com/ulkeler/kuzey-kore/kuzey-korede-egitim-ve-propaganda.html>. [05.10.2017]

- Noldubugün. 2017. 28 Temmuz 1914- 1. Dünya Savaşı başladı. <http://noldubugun.com/28-temmuz-1914-i-dunya-savasi-basladi> [Erişim Tarihi 03.11.2017]
- NTV. 2017. BM' den Kuzey Kore'ye Yeni Yaptırımlar. [internet]. https://www.ntv.com.tr/dunya/bmden-kuzey-kore-karari,XrKCzisGwU-yN1zwwqRPXQw?_ref=infinite [Erişim Tarihi: 27.02.2018]
- Oruç, D., (2013). ABD' nin Ortadoğu Politikasında İki Doktrin: Eisenhower ve Carter Doktrinleri. *Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi SBF
- Örmeci, O., 2017, *Kuzey Kore Nükleer Programı ve 2017 Kuzey Kore Krizi*. Blogger, <http://ydemokrat.blogspot.com.tr/2017/05/kuzey-kore-nukleer-program-ve-2017.html> [Erişim Tarihi: 03.02.2018]
- Özay, M., 2018, ABD Kore Yarımadası'nda Açmazda. Anadolu Ajansı. <http://aa.com.tr/tr/analiz-haber/abd-kore-yarimadasi-nda-acmazda/854660?amp=1> [Erişim Tarihi: 22.02.2018]
- Öztemel, İ., 2017, Kim Ciddi. Diplomatik Gözlem, <http://diplomatikgozlem.com/haber/kim-ciddi> [Erişim Tarihi: 27.02.2018]
- Öztürk, H., 2007, Yeniden Nükleer Silahlanma. Tasam, http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/4003/yeniden_nukleer_silahlanma [Erişim Tarihi: 27.02.2018]
- Pekcan. C., (2015). Çin'in Uluslararası Sisteme Bakışı ve ABD'ye Yönelik Dış Politikası (2003-2013). *Doktora Tezi*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi SBE
- Reshetnikova. V., (2008). 1960'lardan Bu Yana Nükleer Silahsızlanma Alanında Yaşanan Gelişmeler. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi SBE
- Salman. M., (2012). Nükleer Silahlanmanın ABD Dış Politikasına Etkileri: Ronald Reagan Dönemi (1981-1989). *Yüksek Lisans Tezi*. Edirne: Trakya Üniversitesi SBE

- Sandıklı, A., 2015, ABD' nin Asya Pasifik Politikası. Bilgesam, <http://www.bilgesam.org/incele/1962/-abd-nin-asya-pasifik-politikasi/#.WsNbDtRubIU>. [Erişim Tarihi 06.10.2017]
- Sipahi, S., (2007). Kore Savaşı ve Türk Kamuoyu. *Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi AİTE
- Siyaset Dergisi. 2015. *Kuzey Kore İlk Uzun Menzilli Füze Denemesini Gerçekleştirdi*. [internet]. <https://siyasetdergisi.com.tr/kuzey-kore-ilk-uzun-menzilli-fuze-denemesini-gerceklestirdi/#prettyphoto/0/> [Erişim Tarihi:11.01.2018]
- Strateji ve Finans.2016.*Stratejik Yönetimin Kökleri, Modern Japonya'nın Doğumu* [internet]. <https://www.stratejivefinans.com/single-post/2016/08/04/Stratejik-Y%C3%B6netimin-K%C3%B6kleri-Modern-Japonya%E2%80%99n%C4%B1n-Do%C4%9Fumu> [Erişim Tarihi 07.11.2017]
- Tanrıverdi, E., (2010). Silahlanma ve Çevresel Güvenlik. *Doktora Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi SBE
- Tarih Bilimi. 2017. *II. Dünya Savaşı Öncesi' nde Japonya'da ki Gelişmeler*. . <http://www.tarhibilimi.gen.tr/makale/ii-dunya-savasi-oncesinde-japonyadaki-gelismeler/> [Erişim Tarihi 10.10.2017]
- Tarih Ekonomi ve Siyaset Araştırmaları Derneği. 2017. *Kore Savaşı'nın Tarihsel Başlangıcı ve Gelişimi*. [internet]. <https://www.tesadernegi.org/kore-savasinin-tarihsel-baslangici-ve-gelisimi.html> [Erişim Tarihi 19.10.2017]
- TCDB, Kuzey Kore'nin Siyasi Görünümü, 2011. <http://www.mfa.gov.tr/kuzey-kore-siyasi-gorunumu.tr.mfa> [Erişim Tarihi:03.01.2018]
- Tekeli, M., Kuzey Kore' nin Nükleer Politikasına ABD Etkileri. Academia. https://www.academia.edu/10354147/Kuzey_Korenin_N%C3%BCkleer_Politikas%C4%B1nda_ABD_Etkileri [Erişim Tarihi: 07.07.2018]
- Trthaber, 08 Ocak 2016. Kuzey Kore'ye Yeni Yaptırımlar BM Gündeminde
- TrMilitary. 2012. *Kore Savaşı* [internet]. <http://www.trmilitary.com/viewtopic.php?t=610> [Erişim Tarihi 09.10.2017]

Türkiye Muharip Gaziler Derneği. 2012. *Kore Savaşı*. <http://muharipgaziler.org.tr/kore-savasi/> [Erişim Tarihi 11.10.2017]

Ulutaş, U., 2017. ABD Kuzey Kore Gerginliği Sıcak Savaşa Dönüşür mü ?. Setav, <https://www.setav.org/abd-kuzey-kore-gerginligi-sicak-savasa-donusur-mu/> [Erişim Tarihi: 05.03.2018]

Üzmez, A., (2006). İkinci Dünya Savaşı'ndan Sonra Gelişen Olayların Işığında Kore Savaşı ve Türkiye. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi AİİT

Yılmaz, S., 2017. Kuzey Kore Gerçekleri. 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, <http://www.21yyte.org/assets/uploads/files/Kuzey%20Kore%20ger%C3%A7ekleri2.pdf> [Erişim Tarihi: 07.07.2018]

Yılmaz, S., (2015). Kitle İmha Silahları ve Silahsızlanma: Ortadoğu Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi SBE